

РОЗДІЛ I

МІЖНАРОДНЕ ПАМ'ЯТКООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо підготовки пропозицій на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини

І.О. Касяненко

Розділ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. У 1972 р. Генеральна конференція ЮНЕСКО прийняла Конвенцію про захист всесвітньої культурної та природної спадщини, якою визнано, що окремі об'єкти культурної і природної спадщини народів світу мають виняткову загальнолюдську цінність і, будучи складовою частиною всесвітньої спадщини, потребують участі всього світового співтовариства в їхній охороні. З цією метою Конвенцією було запроваджено складання списку об'єктів культурної та природної спадщини виняткової загальнолюдської цінності під назвою „Список всесвітньої спадщини”, а також засновано при ЮНЕСКО Міжурядовий комітет з питань захисту культурної і природної спадщини виняткової загальнолюдської цінності під назвою „Комітет всесвітньої спадщини” і його допоміжний орган — Секретаріат (Центр всесвітньої спадщини).

Комітетом всесвітньої спадщини було прийнято і, з набуттям досвіду, кілька разів переглянуто й уточнено чинний нині регулятивний документ ЮНЕСКО „Провідні настанови щодо втілення у життя Конвенції про всесвітню спадщину”¹. У цьому документі вписані вимоги, умови, рекомендації та докладні роз'яснення, які

¹ Документ UNESCO WHC. 05/2 — „Orientations devant guider la mise en oeuvre de la Convention du patrimoine mondial” (фр.) або „Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention” (анг.) — станом на 02.02.2005 р. включає всі зроблені на цю дату уточнення, зміни та доповнення.

стосуються відбору об'єктів, що пропонуються для занесення до Списку всесвітньої спадщини, складу, змісту й оформлення матеріалів досє щодо таких пропозицій.

У 1988 р. Україна ратифікувала зазначену Конвенцію і, як її сторона, набула права робити подання на занесення своїх об'єктів культурної та природної спадщини до Списку всесвітньої спадщини, а також узяла на себе зобов'язання забезпечити захист, зберігання, реабілітацію та належну презентацію занесених до Списку об'єктів, вдаючись до вживання відповідних юридичних, адміністративних, наукових, технічних і фінансових заходів.

1.2. Ці Методичні рекомендації стосуються питань відбору, оцінки й підготовки пропозицій на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини, спираються на положення Конвенції, вимоги та роз'яснення, що містяться у Провідних настановах, а також на відповідні положення чинного вітчизняного законодавства, насамперед Закону України „Про охорону культурної спадщини”.

Використані в цих рекомендаціях терміни означають:

Конвенція – Конвенція про захист всесвітньої культурної та природної спадщини (ЮНЕСКО, 1972 р.);

Провідні настанови – документ ЮНЕСКО „Провідні настанови щодо втілення у життя Конвенції про всесвітню спадщину” в редакції від 2 лютого 2005 р.;

Закон – Закон України „Про охорону культурної спадщини” від 2000 р. зі змінами від 2002 та 2004 рр.;

пам'ятка – об'єкт культурної спадщини, що фігурує в Державному реєстрі нерухомих пам'яток України за категорією пам'яток національного значення і пропонується для занесення до Списку всесвітньої спадщини;

досє – матеріали пропозиції на занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини, що включають формат пропозиції на занесення та додатки до нього (тексти документів або витяги з них, мапи, плани, фотографії тощо).

1.3. Головною мотивацією прийняття Конвенції було забезпечити більш високий, ніж на національному рівні, ступінь за-

хисту об'єктів культурної спадщини, що мають виняткову загальнолюдську цінність. З цього випливає, що об'єкти, які Україною пропонуються на занесення до Списку всесвітньої спадщини, повинні мати правовий статус пам'яток національного значення, тобто фігурувати у Державному реєстрі нерухомих пам'яток України за категорією пам'яток національного значення, що гарантує найвищий ступінь їхнього захисту за вітчизняним законодавством.

1.4. Правила чинного законодавства України щодо охорони пам'яток національного значення не завжди збігаються з правилами, викладеними у Конвенції та Провідних настановах стосовно захисту об'єктів всесвітньої спадщини. Тому при підготовці пропозицій на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини треба зважати на ст. 48 Закону, в якій говориться: „Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону культурної спадщини, застосовуються правила міжнародного договору України”².

Отже, у випадках, коли певні правила вітчизняного законодавства не забезпечують належний рівень захисту пам'яток, що пропонуються на занесення до Списку всесвітньої спадщини, треба керуватися правилами, встановленими міжнародним договором, тобто Конвенцією та причетними до неї Провідними настановами. З другого боку, для захисту зазначених пам'яток можуть застосовуватися правила й норми вітчизняного законодавства, які не передбачені Конвенцією та Провідними настановами, проте забезпечують міжнародний або більш високий рівень їхнього захисту.

1.5. Відповідно до ст. 1 та 3 Конвенції Україна зобов'язалась розмежувати свої об'єкти культурної спадщини на „монументальні витвори”, „ансамблі” та „місця”. Такому розмежуванню в

² Ця норма зафіксована також у статті 19.2 Закону України „Про міжнародні договори України” від 2004 р., а саме: „Якщо міжнародним договором, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору”.

цілому відповідає встановлений Законом типологічний поділ об'єктів культурної спадщини на „споруди (витвори)”, „комплекси (ансамблі)”, „визначні місця” (ст. 2.1). Проте при підготовці пропозицій на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини треба керуватися насамперед визначеннями, наведеними у ст. 1 Конвенції (див. 2.1).

Треба також зважати на деталізацію, наведену в Провідних настановах щодо таких специфічних об'єктів культурної спадщини, як історичні міські ансамблі та культурні ландшафти (див. 2.2.1 і 2.2.2 відповідно).

1.6. Підготовка пропозицій на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини здійснюється у два етапи.

На першому етапі готується обумовлений ст. 11 Конвенції Ознайомчий перелік пам'яток, які Україна вважає такими, що містять виняткову загальнолюдську цінність, і має намір запропонувати їх на занесення до Списку всесвітньої спадщини в наступні роки. Ознайомчий перелік складають за стандартним форматом (Додаток 1) і належним чином підписаний надсилають до Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО не менш ніж за рік до будь-якого подання пропозиції на занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини.

Пропозиції на занесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини, які не фігурують в Ознайомчому переліку, Комітетом всесвітньої спадщини не розглядаються.

На другому етапі стосовно будь-якої конкретної пам'ятки, включеної до Ознайомчого переліку, готується досье пропозиції на її занесення до Списку всесвітньої спадщини згідно з форматом та пояснювальними примітками до нього (Додатки 4 та 5). Досье пропозиції, скріплене підписом від імені держави, надсилають до Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в 4-х примірниках – якщо пам'ятка є культурним ландшафтом, у 2-х примірниках – якщо пам'яткою є будь-який інший об'єкт культурної спадщини.

Ознайомчий перелік і кожне досье на занесення, складені англійською або французькою мовою, надсилають до Центру всесвітньої спадщини.

Розділ 2

ЗАСАДИ ВІДБОРУ ПАМ'ЯТОК, ЩО ПРОПОНУЮТЬСЯ ДЛЯ ЗАНЕСЕННЯ ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ, ТА ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ ДОСЬЄ

При відборі пам'яток, що пропонуються на занесення до Списку всесвітньої спадщини, їхньої оцінки та підготовці матеріалів досьє треба керуватися засадами, визначеними в Конвенції та Провідних настановах.

2.1. Пам'ятки, що пропонуються на занесення, мають бути розмежовані відповідно до ст. 1 Конвенції на:

– **монументальні витвори:** твори архітектури, монументальної скульптури чи монументального малярства, елементи чи структури археологічного походження, написи, печери та сукупності елементів, що мають виняткову загальнолюдську цінність з погляду історії, мистецтва чи науки;

– **ансамблі:** сукупності окремих чи поєднаних між собою споруд, які за архітектурою, єдністю або через органічний зв'язок з ландшафтом мають виняткову загальнолюдську цінність з погляду історії, мистецтва чи науки;

– **місця:** твори людини або спільні творіння людини та природи, а також зони, включно й археологічні місця, що мають виняткову загальнолюдську цінність з погляду історії, естетики, етнології чи антропології.

2.2. Для таких специфічних об'єктів культурної спадщини, як міські ансамблі та культурні ландшафти, що відносяться до типів „ансамблі” і „місця” відповідно, запроваджено додаткову класифікацію, на яку треба спиратися при підготовці пропозицій на занесення їх до Списку всесвітньої спадщини.

2.2.1. Міські ансамблі поділяються на:

мертві міста – застигли археологічні свідчення давньої мінувшини, які здебільшого відповідають критерієві автентичності і стан зберігання яких відносно легко контролювати;

живі історичні міста, які за своєю природою еволюціонували та будуть еволюціонувати під впливом соціально-економічних і культурних змін, що ускладнює будь-яку оцінку щодо кри-

терію автентичності та робить більш проблематичною будь-яку політику зберігання. У свою чергу, вони поділяються на:

— міста, типові для певного часу або певної культури, які майже цілком збереглися і на які фактично не вплинув який би то не було подальший розвиток. У цьому випадку надбання, що заноситься, ототожнюється з містом в цілому та його оточенням, яке обов'язково підлягає захистові;

— міста еволюційного характеру, чітко визначені історичні частини яких зберегли організацію простору та структури, при цьому послідовним стадіям їхньої історії. У цьому випадку чітко визначена історична частина превалює над сучасним оточенням;

— „історичні центри”, що точно збігаються з межами старого міста і сьогодні оточені новітнім містом. У цьому випадку необхідно точно визначити надбання, що заноситься, у його найширших історичних розмірах, передбачаючи відповідне трактування його безпосереднього оточення;

— сектори, квартали або острівки забудови, що навіть у залишковому стані відображають зв'язну картину історичного міста. У цьому випадку такий обшир та причетні будинки повинні достатньою мірою свідчити про зникле ціле.

нові міста ХХ століття, які мають дещо спільного з двома згаданими вище категоріями: їхня первісна міська організація залишається досить читабельною, а автентичність — безперечною, проте їхнє майбутнє підкорюється в значній мірі неконтрольованій еволюції.

2.2.2. Культурні ландшафти поділяються на:

свідомо задумані та створені людиною чітко визначені ландшафти, що найлегше піддаються ототожненню; сюди відносяться також сади та парки, створені з естетичних міркувань і часто пов'язані з різноманітними будівлями або ансамблями;

справжні еволюційні ландшафти, що виникли з певних людських потреб, набули сучасної форми у зв'язку та взаємодії з природним середовищем і відображають цей еволюційний процес у своїх формах та композиціях. У свою чергу, вони поділяються на:

— реліктові (або застигли) ландшафти, еволюційні процеси яких колись, в минулому, зупинились, проте їхні важливі ознаки збереглися і візуально сприймаються;

— живі ландшафти, які досі зберігають активну соціальну роль, тісно пов'язані з традиційними способами життя, і хоча еволюційні процеси таких ландшафтів тривають, проте залишились незаперечні свідчення їхньої минувшини;

— історичні міські ландшафти, що поєднують в собі будинки, споруди та вільні простори у природному й екологічному оточенні, включаючи археологічні та палеонтологічні місця, зв'язність і цінність яких визнаються з погляду археології, архітектури, передісторії, історії, науки, естетики, соціальної культури та екології³;

асоціативні культурні ландшафти, які пов'язані з певними історичними подіями або традиціями; при цьому матеріальні сліди культури можуть бути незначними чи навіть відсутніми.

2.3. Визначення виняткової загальнолюдської цінності пам'яток будь-якого типу повинно здійснюватися на підставі шести критеріїв, встановлених Комітетом всесвітньої спадщини⁴. Вважається, що пам'ятка має виняткову загальнолюдську цінність, якщо в певному культурному контексті (або контекстах) розгляду вона відповідає принаймні одному з таких критеріїв, а саме:

- (i) репрезентує шедевр творчого генія людини;
- (ii) свідчить про важливі взаємовпливи впродовж даного періоду або у визначеному культурному ареалі, в розвитку архітектури або технології, монументальних мистецтв, плануванні міст чи створенні ландшафтів;
- (iii) є унікальним або, принаймні, винятковим культурним свідченням традиції чи живої або зниклої цивілізації;

³ Історичні міські ландшафти як різновид об'єктів всесвітньої спадщини запроваджені Декларацією щодо збереження історичних міських ландшафтів (ЮНЕСКО, 2007) і віднесені до надбань типу „місця” (див. пункт „е” Декларації).

⁴ Раніше критерії для визначення виняткової загальнолюдської цінності об'єктів культурної та природної спадщини були представлені у вигляді двох окремих наборів критеріїв — критерії i—vi для об'єктів культурної спадщини та критерії i—iv для об'єктів природної спадщини. Шоста надзвичайна сесія Комітету всесвітньої спадщини запровадила чинну нині цілісну класифікацію з десяти критеріїв, з яких перші шість (i—vi) стосуються культурної, інші (vii—x) — природної спадщини.

(iv) є видатним зразком типу будівлі, архітектурного чи технологічного ансамблю або ландшафту, що ілюструє значний період або значні періоди історії людства;

(v) є видатним зразком традиційного людського розселення, традиційного використання території або морської акваторії, репрезентативним для культури (чи культур) або взаємодії людини з середовищем, особливо коли він стає вразливим під впливом безповоротних змін;

(vi) безпосередньо або в якийсь матеріальний спосіб пов'язана з подіями або живими традиціями, ідеями, віруваннями чи мистецькими та літературними творами, що мають виняткове загальнолюдське значення (цим критерієм переважно треба користуватися разом з іншими критеріями).

2.4. Пам'ятки, що пропонуються для занесення до Списку всесвітньої спадщини, повинні задовольняти умовам автентичності та цілісності, а їхню охорону треба забезпечити надійним правовим захистом та відповідним управлінням.

2.4.1. Автентичність

Пам'ятка вважається такою, що задовольняє умовам автентичності, якщо її культурна цінність, визначена в конкретному культурному контексті (або контекстах) та за конкретним критерієм (або критеріями), підтверджується достовірною оцінкою ступеня автентичності всіх її ключових ознак. Ці ознаки можуть стосуватися місцезоположення, безпосереднього оточення, концепції, форми, функції, матеріалів, інших внутрішніх і зовнішніх чинників.

Достовірність оцінок має спиратися на джерела інформації (включаючи ті, що знаходяться у самій пам'ятці), які не викликають сумнівів і дають змогу пізнати природу, специфічні особливості, значення та історію пам'ятки, а також окреслити її художні, технічні, історичні, соціальні й наукові параметри.

У досьє пропозиції на занесення необхідно включити декларацію автентичності, в якій дати оцінку ступеня автентичності, наявної в кожній або вираженої кожною з ключових ознак пам'ятки.

2.4.2. Цілісність

Цілісність — це оцінка повноти й неущкожденості ключових ознак пам'ятки в цілому та її складових елементів. Визначення умов цілісності має спиратися на розгляд того, в якій мірі пам'ятка:

— має всі елементи, необхідні для відображення її виняткової загальнолюдської цінності (або цінностей);

— є достатнього розміру, який уможливорює повною мірою репрезентувати ключові ознаки та процеси, що передають значущість пам'ятки;

— зазнає негативних впливів, пов'язаних з суспільним розвитком, неналежним утриманням або відсутністю утримання.

Це треба зафіксувати в декларації цілісності.

Пам'ятка вважається такою, що задовольняє умовам цілісності, якщо:

— її фізична тканина та/або важливі характерні ознаки знаходяться у гарному стані, а вплив процесів погіршення — контрольованим;

— вона містить достатню кількість елементів, необхідних для передачі всієї сукупності цінностей, які вона репрезентує;

— у разі „живої” пам'ятки, зокрема, історичного міста, культурного ландшафту або історичного міського ландшафту — забезпечена підтримка усталених зв'язків та динамічних функцій, важливих для вираження її самобутнього характеру.

У досьє пропозиції на занесення необхідно включити декларацію цілісності пам'ятки.

2.4.3. Захист та управління

Пам'ятка, що заноситься до Списку всесвітньої спадщини, має бути забезпечена законодавчим захистом та відповідним управлінням.

Захист

У досьє пропозиції на занесення необхідно включити тексти документів або витяги з них, що підтверджують на національному, республіканському, обласному та місцевому рівнях заходи сталого захисту пам'ятки та убезпечення її від впливу негативних чинників, а також чітко пояснити дію цих заходів.

Важливим захисним заходом є встановлення меж пам'ятки, якими треба охопити всю сукупність законодавчо захищених територій і фізичних атрибутів, що є безпосереднім матеріальним виразом її виняткової загальнолюдської цінності, автентичності та цілісності, а також територій, які, у світлі майбутніх досліджень, можуть зробити потенційний внесок у розуміння й підвищення її цінності.

Для посилення захисту пам'ятки треба передбачити буферну зону, якою охопити безпосереднє оточення пам'ятки, важливі візуальні перспективи та інші території чи фізичні атрибути, істотні для сприйняття, підтримання в належному стані та забезпечення пам'ятки від шкідливих впливів довкілля.

Обшир буферної зони визначається у кожному конкретному випадку на підставі відповідних науково-дослідних студій. Докладна інформація щодо розміру, характеристик та дозволеного використання буферної зони, карта чи план з показом її точних меж, а також чітке пояснення того, в який спосіб вона захищає пам'ятку, мають бути включені в досье. Варто зауважити, що будь-яка зміна меж або в межах буферної зони, здійснювана після занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини, потребує погодження з Комітетом всесвітньої спадщини.

Якщо буферної зони не передбачено, в досье треба включати декларацію, в якій вказати, чому саме буферна зона не потрібна.

Управління

Зважаючи на тип, культурний контекст, характерні ознаки та потреби пам'ятки, що пропонується для занесення до Списку всесвітньої спадщини, необхідно забезпечити відповідну систему управління, розробивши план або документально підтвердивши існуючу систему управління, призначену для ефективного захисту та зберігання пам'ятки. Основні вимоги й поради Комітету всесвітньої спадщини щодо систем управління надбаннями наведені в Додатку 2.

Розділ 3

ВСТАНОВЛЕННЯ ВИНЯТКОВОЇ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОЇ ЦІННОСТІ, АВТЕНТИЧНОСТІ ТА ЦІЛІСНОСТІ ПАМ'ЯТОК

3.1. Для встановлення виняткової загальнолюдської цінності, автентичності та цілісності пам'ятки, що пропонується на занесення до Списку всесвітньої спадщини, необхідно визначити:

- її тип;
- культурний контекст, в якому розглядається її цінність;
- критерій, якому відповідає її цінність у визначеному культурному контексті;
- ключові ознаки, за яких у межах обраного критерію обґрунтовується виняткова загальнолюдська цінність, автентичність та цілісність пам'ятки.

При цьому треба мати на увазі, що виявлення виняткової загальнолюдської цінності конкретної пам'ятки може здійснюватися в одному або в декількох культурних контекстах, за одним чи кількома критеріями та, як правило, за декількома ключовими ознаками.

3.2. Відповідно до Конвенції, об'єкти культурної спадщини поділяються на три типи – монументальні витвори, ансамблі та місця.

Пам'ятки у вигляді поодиноких об'єктів відносяться до типу надбань „монументальні витвори”. Якщо ж пам'ятка (наприклад, палац або церква) знаходиться в історичному оточенні, створеному природою чи людиною та природою (наприклад, сад, парк, суто природний ландшафт), яке є невід'ємною духовною, естетичною або якоюсь іншою важливою ознакою її культурної цінності, то таку пам'ятку треба відносити до типу „місця”, а не „ансамблі”, як це досі узвичаєно у вітчизняній практиці.

Пам'ятки у вигляді різноманітних доволі компактних сукупностей будівель (наприклад, фортеці, монастирі, комплекси споруд іншого призначення), а також різноманітні містобудівні утворення, такі як мертві міста археологічного характеру, живі історичні міста в цілому або історичні частини (ареали, квартали, площі, вулиці тощо) міст, відносяться до надбань типу „ансамблі”.

Щодо містобудівних утворень як специфічних надбань Комітетом всесвітньої спадщини запроваджена досить детальна додаткова типологічна класифікація, якою треба керуватися з приводу їх занесення до Списку всесвітньої спадщини (див. 2.2.1 та Додаток 3). При цьому не варто забувати, що будь-яке надбання, в тому числі містобудівного характеру, запропоноване на занесення до Списку, повинне мати правовий статус пам'ятки національного значення. Між тим, за Законом такий статус не поширюється на цілі історичні населені місця або на історичні ареали населених місць. За цих обставин виникає потреба забезпечити прийняття спеціального законодавчого акту для гарантування належної охорони такого надбання.

Пам'ятки у вигляді різних за розміром природних або природно-антропогенних територій – носіїв певних історичних, археологічних, соціокультурних та інших суспільно значущих ознак як фізичного, так і асоціативного характеру, відносяться до надбань типу „місця”.

Для позначення обширних природно-антропогенних територій як специфічних видів надбань Комітетом всесвітньої спадщини запроваджене поняття „культурний ландшафт”, а також додаткова типологічна класифікація з відповідними вимогами та рекомендаціями, якими треба керуватися при опрацюванні пропозицій щодо їх занесення до Списку всесвітньої спадщини (див. 2.2.2 вище та пп. 6–13 додатку 3 Провідних настанов⁵). Тут не зайвим буде нагадати, що до категорії (i) культурних ландшафтів, а саме – чітко визначених, свідомо задуманих та створених людиною ландшафтів, які найлегше піддаються ототожненню, включаються сади й парки, часто пов'язані з різноманітними будівлями та архітектурними ансамблями.

3.3. Культурний контекст або культурні контексти конкретної пам'ятки визначаються відповідно до її типу на підставі приписів ст. 1 Конвенції (див. 2.1), а щодо історичного міського ландшафту – на підставі пункту 7 Віденського Меморандуму або примітки 1 Декларації щодо збереження історичних міських ландшафтів

⁵ Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. Вип. 2. — К.: АртЕк, 2006. — С. 38—39.

(ЮНЕСКО, 2007) (див. 2.2.2). Це можуть бути історія, мистецтво (наприклад, архітектура, монументальна скульптура, інженерне мистецтво), археологія, наука тощо.

3.4. Згідно з культурним контекстом (або контекстами) обирається критерій (або критерії) (див. 2.3), якому відповідає пам'ятка і в межах якого здійснюється обґрунтування її виняткової загальнолюдської цінності, автентичності та цілісності.

3.5. В межах обраного критерію (або критеріїв) виявляються ключові ознаки, притаманні пам'ятці, на підставі узагальнення яких обґрунтовується її виняткова загальнолюдська цінність. Залежно від типу та виду пам'ятки такі ознаки можуть стосуватися її призначення, концепції, форми, технології, матеріалу, пов'язаної з нею традиції, події або особистості, інших чинників.

Наприклад, якщо розглядається чітко визначений ландшафт історичного парку, то ключові ознаки, з огляду на Флорентійську хартію про історичні сади (ІКОМОС, 1982), можуть стосуватися його розпланування, топографії, рослинних масивів, їхніх порід, обсягів, гри кольорів, прогалин та відповідних висот, будівельних та декоративних складових, водоймищ або проточних вод.

Встановлення цінності культурних ландшафтів має важливу відмінність від оцінки всіх інших культурних надбань, що пропонуються для занесення до Списку всесвітньої спадщини. Ця відмінність полягає в тому, що крім оцінки їхньої культурної складової необхідно також охарактеризувати їхню природну складову за такими чинниками:

- a) збереження природних і напівприродних екосистем, а також диких видів фауни та флори;
- b) збереження різноманіття в межах сільськогосподарських систем;
- c) можливі види використання земель;
- d) поліпшення краси ландшафту;
- e) колекції *ex situ*, тобто зібрання представників фауни і флори, переміщених з місць їхнього сталого знаходження;
- f) виняткові приклади взаємодії людини та природи;
- g) історично значущі події.

Застосування чинників для оцінки культурних ландшафтів

Категорія культурного ландшафту	Застосовність чинників						
Чітко визначений ландшафт					e		
Еволюційний ландшафт – „живий”	a	b	c	d			
Еволюційний ландшафт – „застиглий”	a					f	
Асоціативний ландшафт							g

3.6. Для кожної з ключових культурних ознак пам'ятки необхідно дати оцінку ступеня автентичності та цілісності, зафіксувавши це у відповідних деклараціях (див. 2.4.1 та 2.4.2 вище, а також пункти 79–95 Провідних настанов⁶).

Розділ 4 ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ПРОПОЗИЦІЙ

Ознайомчий перелік

4.1. Опрацювання і подання Комітетові всесвітньої спадщини Ознайомчих переліків є важливим етапом планування відповідних робіт як заінтересованими Державами-сторонами, так і Комітетом всесвітньої спадщини, його Секретаріатом та Консультативними організаціями (ICCRUM, ICOMOS і UICN) у процесі підготовки пропозицій для занесення надбань до Списку всесвітньої спадщини. Державам-сторонам рекомендується переглядати та знову подавати свої Ознайомчі переліки щонайменше кожні десять років.

4.2. Ознайомчий перелік (див. Додаток 1) має включати назви, місцезорешування, короткі описи, обґрунтування виняткової загальнолюдської цінності, підтвердження автентичності та цілісності надбань, що пропонуватимуться у наступні роки для занесення до Списку всесвітньої спадщини. Він має містити також порівняльні аналізи включених до переліку надбань з подібними надбаннями, що фігурують або не фігурують у Списку всесвітньої спадщини, з виявленням як подібності, так і відмінності запропонованих надбань порівняно з іншими. Порівняль-

⁶ Там само. — С. 29–32.

ні аналізи спрямовано на пояснення значущості надбань, що пропонуватимуться для занесення, у їхньому національному та міжнародному контекстах.

4.3. Проект Ознайомчого переліку в частині пам'яток культурної спадщини, які Україна має намір запропонувати для занесення до Списку всесвітньої спадщини в наступні роки, складає Міністерство культури і туризму України (Державна служба з питань національної культурної спадщини) на підставі відповідних клопотань. Клопотання можуть подаватися органами виконавчої влади, місцевого самоврядування або охорони культурної спадщини, на території яких розташовані такі пам'ятки, а також робитись безпосередньо Державною службою з питань національної культурної спадщини. Кожне клопотання має бути забезпечене обґрунтуванням виняткової загальнолюдської цінності, автентичності та цілісності пам'ятки, а також порівняльним аналізом (див. додаток 4, п.132.3) пам'ятки з іншими подібними надбаннями, якщо такі є.

Підготовлені матеріали розглядаються науковою радою установи чи організації, компетентної у сфері охорони нерухомої культурної спадщини, і, в разі позитивного висновку, оформляється відповідний протокол, який долучається до клопотання.

Будь-яке клопотання має бути узгоджене з органом виконавчої влади або місцевого самоврядування, на території якого розташована пам'ятка.

4.4. Державна служба з питань національної культурної спадщини забезпечує спеціальну експертизу та організовує громадське обговорення матеріалів клопотань, в тому числі зроблених з власної ініціативи.

До проведення спеціальної експертизи залучаються відомі фахівці в галузях загальної історії, історії мистецтва, архітектури та містобудування, археології, садово-паркового та ландшафтного мистецтва, реставрації тощо.

До громадського обговорення залучаються представники Українського національного комітету ІКОМОС, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших установ і організацій, компетентних у сфері охорони нерухомої культур-

ної спадщини, місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування, на території яких розташовані пам'ятки, що розглядаються, зацікавленої громадськості.

Позитивні результати спеціальної експертизи й громадського обговорення є підставою для внесення пам'яток до проекту Ознайомчого переліку.

4.5. Оформлений відповідно до Додатку 1 проект Ознайомчого переліку разом із супровідними матеріалами – протоколами наукових рад, згаданих у п.4.3, висновками спеціальної експертизи, результатами громадського обговорення, а також рекомендацією Державної служби з питань національної культурної спадщини щодо його направлення до Центру всесвітньої спадщини – подається Міністерством культури і туризму України Кабінетові Міністрів України.

Матеріали досьє

4.6. Стосовно кожної пам'ятки, що фігурує в Ознайомчому переліку, готується комплект матеріалів згідно з додатками 4–6.

Підготовку матеріалів досьє забезпечує орган виконавчої влади або місцевого самоврядування, який ініціював пропозицію про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини. До опрацювання матеріалів досьє мають залучатися установи та організації, компетентні у сфері охорони нерухомої культурної спадщини.

4.7. Підготовлене досьє передається Державній службі з питань національної культурної спадщини, яка, у разі його повного укомплектування, організує спеціальну експертизу та розгляд матеріалів досьє Науково-методичною радою, що діє при службі. Позитивні висновки спеціальної експертизи та Науково-методичної ради є підставою для подання досьє Міністерством культури і туризму України Кабінетові Міністрів України.

ДОДАТКИ

Наведені далі додатки є витягами з документа ЮНЕСКО „Провідні настанови щодо втілення у життя Конвенції про всесвітню спадщину” із збереженням нумерації пунктів та посилань. Вони стосуються надбань як культурної, так і природної спадщини, що потребує відповідного вибіркового підходу при їх використанні в контексті даних Методичних рекомендацій.

Усі наведені в текстах безадресні посилання означають посилання на Провідні настанови.

Витяги з франкомовного оригіналу підготовлено перекладачкою Л. Шаріною та канд. архітектури І. Касяненком. Для найбільш точної передачі змісту документа використовувалась його офіційна англомова версія.

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НАДБАННЯМИ
(Витяг з розділу II.F Провідних настанов)

108. Для кожного надбання, запропонованого для занесення, треба мати відповідний план управління або іншу документально підтверджену систему управління, що має точно окреслити спосіб, у який виняткова загальнолюдська цінність надбання повинна бути збережена переважно шляхом співпраці [із заінтересованими дійовими особами та сторонами].

109. Метою системи управління є забезпечення дійового захисту надбання, запропонованого для занесення, заради сучасних та прийдешніх генерацій.

110. Система дійового управління має бути розроблена відповідно до типу, характерних ознак та потреб надбання, запропонованого для занесення, а також його культурного і природного контексту. Системи управління можуть варіюватись залежно від різноманітних культурних передбачень, наявних ресурсів та інших чинників. Вони можуть поєднувати традиційну практику, інструменти чинного міського і регіонального планування та інші механізми планувального контролю, формальні й неформальні.

111. Із врахуванням щойно згаданої різноманітності загальні елементи дійової системи управління можуть охоплювати:

- a) ґрунтовні та визнані всіма заінтересованими сторонами відомості про надбання;
- b) офіційний і неофіційний цикл планування, реалізації, моніторингу, оцінки й реагування;
- c) участь заінтересованих партнерів і дійових осіб;
- d) виділення необхідних ресурсів;
- e) посилення дієздатності; та
- f) зрозумілий, прозорий опис функціонування системи управління.

112. Дійове управління має включати запланований цикл довгострокових і повсякденних заходів для захисту, збереження

та повернення достоїнств надбання, запропонованого для занесення.

113. Понад те, в контексті реалізації *Конвенції*, Комітет всесвітньої спадщини встановив порядок реагуючого моніторингу (див. ч. IV) та порядок подання періодичних звітів (див. ч. V).

114. У випадку серійних надбань система управління або механізми, що дозволяють забезпечити скоординоване управління різними складовими частинами, мають важливе значення й повинні бути документально підтверджені в пропозиції на занесення (див. п.137–139).

115. За певних обставин надбання, запропоноване Комітету всесвітньої спадщини для занесення, може не мати плану управління або іншої системи управління на місці. У такому разі заінтересована Держава-сторона повинна вказати, коли буде створено такий план або система управління, та як вона пропонує мобілізувати необхідні ресурси для розроблення й реалізації цього нового плану або системи управління. Держава-сторона має також представити інші документи (наприклад плани дій), які змогли б зорієнтувати управління місцем до тих пір, поки буде завершено план управління.

116. Коли притаманним якостям запропонованого надбання загрожують дії людини, а втім якості цього надбання задовольняють критеріям та умовам цілісності та/або автентичності, викладеним у п. 78–95, план дій, що визначає потрібні коригувальні заходи, має бути поданий зі справою (досьє) пропозиції для занесення. Якщо коригувальних заходів, запропонованих заінтересованою Державою-стороною, не було вжито в проміжок часу, вказаного цією Державою-стороною, Комітет розглядатиме питання про вилучення надбання зі Списку згідно з прийнятою ним процедурою (див. ч. IV.C).

117. Держави-сторони відповідають за вжиття ефективних дій з управління надбанням всесвітньої спадщини. Держави-сторони мають працювати в тісній кооперації з особами, що керують надбанням, органом, відповідальним за управління, та іншими партнерами і дійовими особами, заінтересованими в управлінні надбанням.

118. Комітет рекомендує Державам-сторонам включати запобіжне планування щодо ризиків як складову своїх планів управління надбаннями всесвітньої спадщини та своїх стратегій навчальної підготовки.

ІСТОРИЧНІ МІСТА ТА ІСТОРИЧНІ ЦЕНТРИ МІСТ¹

(Витяг з Додатку 3 „Провідних настанов”)

Визначення та категорії

14. Міські ансамблі, придатні для занесення до Списку все-світньої спадщини, поділяються на три основні категорії:

(i) **мертві міста** – застигли археологічні свідчення давньої минувшини, які здебільшого відповідають критерію автентичності і стан зберігання яких відносно легко контролювати;

(ii) **живі історичні міста**, які, за своєю природою, еволюціонували та будуть вимушені еволюціонувати під впливом соціально-економічних та культурних змін, що ускладнює будь-яку оцінку щодо критерію автентичності та робить більш проблематичною будь-яку політику зберігання;

(iii) **нові міста ХХ-го століття**, які мають, як це не парадоксально, дещо спільного з двома згаданими перед цим категоріями: їхня первісна міська організація залишається досить читабельною, а автентичність безперечною, проте їхнє майбутнє підкорюється в значній мірі неконтрольованій еволюції.

Занесення історичних міст та історичних центрів міст до Списку всесвітньої спадщини

15. Значущість міст та центрів міст може розглядатися відповідно до наведених нижче даних:

(i) Мертві міста

Порівняно з археологічними місцями мертві міста не викликають особливих труднощів щодо оцінювання: загальний підхід до критеріїв, якими оцінюється унікальність або зразковість, дозволяє вибрати ансамблі, прекрасні за чистотою типу та структури, щільністю монументальних витворів, а іноді пов'язаною з ними особливою історичною пам'яттю. Слід підкреслити

¹ Цей текст було включено у версію Провідних настанов від січня 1987 р. в результаті дискусії Комітету на його 8-й сесії (Буенос-Айрес, 1984) за висновками зібрання експертів з питань історичних міст, проведеного в Парижі з 5 по 7 вересня 1984 р. і організованого ICOMOS.

необхідність цілісного занесення міських археологічних місць: осередок монументальних витворів або невелика група будівель недостатні, аби викликати уявлення про численні та складні функції померлого поселення, яке бажано зберігати в повному його обсязі та, якщо можливо, з його природним оточенням.

(ii) Живі історичні міста

Стосовно живих історичних міст існують численні труднощі у зв'язку, зокрема, з тендітністю міської тканини (часто розладженої з настанням індустріальної ери) та стрімкою урбанізацією околиць. Аби ці міста підпали під охорону, вони мають вирізнятися своєю архітектурною якістю і не можуть абстрактно розглядатися через інтерес до їхніх минулих функцій або до них як до історичних символів на підставі критерію (vi) для занесення культурних надбань до Списку всесвітньої спадщини (дивись пункт 77(vi) *Провідних настанов*). При мотивуванні занесення до Списку організація простору, структура, матеріали, форми та, по можливості, функції ансамблю будинків мають суттєво свідчити про цивілізацію або шерег цивілізацій, на підставі чого це надбання пропонується. Можна виділити чотири різновиду:

а) міста, типові для певного часу або певної культури, які майже цілком збереглися і на які фактично не вплинув який би то не було подальший розвиток. У цьому випадку надбання, що заноситься, ототожнюється з містом в цілому та його оточенням, що обов'язково підлягає захисту;

б) міста, що репрезентують еволюційний характер і зберегли, іноді в межах виняткової природної місцевості, організацію простору та структури, характерні для послідовних стадій їхньої історії. У цьому випадку чітко визначена історична частина преважує над сучасним оточенням;

с) „історичні центри”, що точно співпадають з межами старого міста і сьогодні оточені новітнім містом. У цьому випадку необхідно точно визначити межі надбання, що заноситься, передбачаючи відповідне трактування його безпосереднього оточення;

d) сектора, квартали або острівки забудови, що навіть у залишковому стані відображають зв'язну картину історичного міста. У цьому випадку такий обшир та причетні будинки повинні достатньою мірою свідчити про зникле ціле.

Занесення історичних центрів та старовинних кварталів рекомендується кожного разу, коли щільність та якість монументальних витворів безпосередньо розкривають характерні риси міста, що має винятковий інтерес. Не рекомендується робити пропозицій, побудованих на внесенні декількох ізольованих монументальних витворів, які ніяким чином не доповнюють один одного, припускаючи, що вони самі по собі мають викликати уявлення про місто, міська тканина якого втратила будь-яку зв'язність.

Зате можна робити пропозиції на користь хоча й обмежених у просторі утворень, але таких, що мали великий вплив на історію містобудування. У цьому випадку слід підкреслити, що занесення стосується головним чином ансамблю монументальних витворів та додатково міста, в якому він розташований. Так само, якщо в занадто деградованому або недостатньо репрезентативному міському просторі є монументальний витвір, що має безсумнівну виняткову загальнолюдську цінність, само собою зрозуміло, що він має бути занесений до Списку без спеціального посилання на місто.

(iii) Нові міста XX-го століття

Важко зробити висновки щодо якості міст XX-го століття; лише історія дозволить виділити серед них ті, що слугуватимуть взірцем для містобудування цієї епохи. За винятком надзвичайних обставин розгляд матеріалів щодо цих міст має бути відкладено.

На завершення, в нинішній ситуації занесення до Списку всесвітньої спадщини поодиноких невеликих або середніх населених пунктів, які, в разі потреби, спроможні контролювати своє зростання, є більш прийнятним, ніж великих метрополій, про які важко зібрати достатню інформацію та документацію,

що могли б служити підставою для їх занесення у своїй цілісності.

Зважаючи на наслідки для розвитку міста, які може спричинити його занесення до Списку всесвітньої спадщини, таке занесення має бути винятковим. Занесення передбачає попередню наявність законодавчих та адміністративних приписів, які гарантують захист ансамблю та його оточення. Воно передбачає також усвідомлення з боку причетного населення, якого це стосується і без активної участі якого будь-яке охоронне починання буде ілюзорним.

ПІДГОТОВКА ПРОПОЗИЦІЙ НА ЗАНЕСЕННЯ
(Розділ III.A „Провідних настанов”)

120. Матеріали пропозиції на занесення є основною підставою, на якій Комітет розглядає занесення надбань до Списку всесвітньої спадщини. Кожна з істотних відомостей має бути включена до справи [досьє] пропозиції на занесення і має відповідати джерелу інформації.

121. Додаток 3 орієнтує Держави-сторони в опрацюванні пропозицій на занесення специфічних типів надбань.

122. Перед тим, як Держави-сторони почнуть готувати пропозиції на занесення надбань до Списку всесвітньої спадщини, вони мають ознайомитися з циклом [проходження] пропозиції на занесення, описаним у п. 168.

123. У процесі підготовки пропозиції на занесення важливою є участь місцевого населення, яке могло б розділити з Державою-стороною відповідальність за утримання надбання. Державам-сторонам рекомендується готувати пропозиції на занесення за участю широкого кола заінтересованих дійових осіб, включаючи осіб, відповідальних за управління місцями, місцеві та регіональні органи влади, місцеві громади, неурядові організації й інші заінтересовані сторони.

124. Для підготовки пропозицій на занесення Державами-сторонами може бути запрошена підготовча допомога, як її описано в частині VII.E.

125. Державам-сторонам рекомендується встановити контакти з Секретаріатом, який може надати допомогу впродовж усього процесу підготовки пропозиції на занесення.

126. Секретаріат також може надати:

- a) допомогу у визначенні потрібних мап і фотографій, а також національних агентств, в яких вони можуть бути одержані;
- b) приклади вдалих пропозицій на занесення, управління й законодавчих положень;

с) поради щодо пропозицій на занесення різних типів надбань, таких як культурні ландшафти, міста, успадковані канали та успадковані дороги (див. Додаток 3);

d) поради щодо пропозицій на занесення серійних і транскордонних надбань (див. п. 134–139).

127. Держави-сторони на добровільній основі можуть подавати Секретаріатові проекти пропозицій на занесення для коментарів та вивчення до **30 вересня** кожного року (див. п. 168).

128. Пропозиції на занесення можуть подаватись у **будь-який час року**, але лише пропозиції на занесення, які „укомплектовані” (див. п. 132) та отримані Секретаріатом не пізніше **1-го лютого**, можуть розглядатися Комітетом всесвітньої спадщини для занесення до Списку всесвітньої спадщини впродовж наступного року. Комітетом розглядатимуться лише пропозиції на занесення надбань, які фігурують в Ознайомчому переліку Держав-сторін (див. п. 63).

ФОРМАТ І ЗМІСТ ПРОПОЗИЦІЙ НА ЗАНЕСЕННЯ

(Розділ III.B „Провідних настанов”)

129. Пропозиції на занесення надбань до Списку всесвітньої спадщини мають готуватись відповідно до формату, наведеного у Додатку 5.

130. Формат включає такі розділи:

1. Ототожнення надбання;
2. Опис надбання;
3. Обґрунтування занесення;
4. Стан збереженості надбання й чинники, що впливають на нього;
5. Захист та управління;
6. Моніторинг;
7. Документація;
8. Докладні координати відповідальних органів влади;
9. Підпис від імені Держави-сторони (Держав-сторін).

131. Пропозиції на занесення оцінюються скоріше за змістом, аніж за їхнім оформленням.

132. Щоби пропозиція на занесення вважалася „**комплектною**”, вона має поєднати в собі наступні моменти:

1. Ототожнення надбання

Межі запропонованого надбання мають бути чітко визначені та недвозначно розділяти надбання, запропоноване для занесення, і будь-яку буферну зону (якщо вона є) (див. п. 103–107). Мапи мають бути досить детальними, щоб точно показувати, яка земельна та/або морська ділянка пропонується для занесення. Мають бути додані, якщо існують, офіційно опубліковані й оновлені топографічні мапи, які показують сьогоднішню ситуацію надбання Держави-сторони і позначають його межі. Пропозиція на занесення вважається „некомплектною”, якщо вона не містить чітко визначених меж.

2. Опис надбання

Опис надбання має включати ототожнення надбання, а також загальну картину його історії та облаштування. Усі складові елементи, показані на мапах, мають бути ототоженені й описані. Таким чином, коли йдеться про пропозиції на занесення серійних надбань, кожен зі складових елементів має бути чітко описаний.

Історія та облаштування надбання мають показувати, як надбання досягло своєї сучасної форми, а також важливі зміни, яких воно зазнало. Ця інформація має викласти важливі факти, необхідні для підтвердження й обґрунтування аргументації, за якою надбання відповідає критеріям виняткової загальнолюдської цінності й умовам цілісності та/або автентичності.

3. Обґрунтування занесення

Цей розділ має вказувати критерії всесвітньої спадщини (див. п. 77), згідно з якими пропонується надбання, а також чітко визначену аргументацію використання кожного критерію. Виходячи з цих критеріїв, проект декларації виняткової загальнолюдської цінності надбання (див. п. 49–53 та 155), складений Державою-сторону, має точно вказувати, чому надбання розглядається як таке, що заслуговує на занесення до Списку всесвітньої спадщини. Має бути також додано порівняльний аналіз надбання відносно інших подібних надбань як національного, так і міжнародного рівнів, що фігурують або не фігурують у Списку всесвітньої спад-

щини. Порівняльний аналіз повинен пояснювати значущість запропонованого для занесення надбання у його національному й міжнародному контекстах. Повинні бути включені декларації цілісності та/або автентичності, що показують, як надбання відповідає умовам, встановленим у п. 78–95.

При поданні пропозицій для занесення надбань до Списку всесвітньої спадщини порівняльні аналізи, підготовлені Державами-сторонами, не варто плутати з тематичними дослідженнями, підготовленими Консультативними організаціями [ICROM, ICOMOS та IUCN] на прохання Комітету всесвітньої спадщини (пункт 147 нижче).

Рішення 7 EXT.COM 4A

4. Стан збереженості надбання та фактори, що впливають на нього

Цей розділ повинен містити точну інформацію про сьогоднішній стан збереженості надбання (включаючи інформацію про його фізичний стан та заходи щодо зберігання на місці). Він має також містити опис чинників впливу на надбання (включаючи загрози). Інформація, представлена у цьому розділі, складає базові дані, необхідні в майбутньому для моніторингу стану збереженості надбання, запропонованого для занесення.

5. Захист та управління

Захист: Розділ 5 повинен містити перелік законодавчих, регламентуючих, договірних, планувальних, організаційних та/або традиційних заходів, які найбільш точно відповідають захистові надбання і представляють докладний аналіз ефективного функціонування цього захисту. Тексти про законодавчі, регламентуючі, договірні, планувальні та/або організаційні заходи, чи резюме текстів повинні також додаватись англійською чи французькою мовою.

Управління: Відповідна система управління має ключове значення і повинна фігурувати в пропозиції на занесення. Очікуються також гарантії ефективної реалізації плану управління або будь-якої іншої системи управління.

Примірник плану управління чи документально підтвердженої системи управління має додаватись до пропозиції на зане-

сення. У разі, коли план управління існує лише на мові, відмінній від англійської або французької, повинен додаватися докладний опис його змісту англійською чи французькою мовою.

Має бути представлений аналіз або докладне пояснення плану управління чи документально підтверженої системи управління.

Пропозиція на занесення, яка не містить щойно згаданих документів, вважається некомплектною, якщо тільки не представлені інші документи, якими керується управління надбанням доти, поки не завершиться опрацювання плану управління, про який згадується у п. 115.

6. Моніторинг

Держави-сторони повинні включати основні показники, запропоновані для вимірювання та оцінювання стану збереженості надбання, чинники, які впливають на надбання, заходи щодо його збереження, періодичність їхньої перевірки, а також визначати відповідальні органи влади.

7. Документація

Має бути представлена вся документація, потрібна для підтвердження пропозиції на занесення. Крім вже вказаного, вона повинна включати фотографії, слайди форматом 35 мм, перелік зображень і формуляр дозволу на репродукування. Текст пропозиції на занесення має бути відправлений у друкованому вигляді й на електронному носії (дискета або CD-ROM).

8. Докладні координати відповідальних органів влади

Повинні бути представлені докладні координати відповідальних органів влади.

9. Підпис від імені Держави-сторони

Пропозиція на занесення має завершуватись оригінальним підписом посадової особи, уповноваженої ставити підпис від імені Держави-сторони.

10. Кількість потрібних друкованих копій

- Пропозиції на занесення культурних надбань (за винятком культурних ландшафтів): 2 примірники;
- Пропозиції на занесення природних надбань: 3 примірники;
- Пропозиції на занесення змішаних надбань і культурних ландшафтів: 4 примірники.

11. Формат паперу й електронний формат

Пропозиції на занесення повинні подаватися на папері формату А4 (або „письмовому”) та на електронному носії (дискета або CD-ROM). Принаймні один примірник на папері має бути представлений не у зброшурованому вигляді, а з розсипними сторінками для полегшення фотокопіювання.

12. Відправлення

Пропозиція на занесення, підписана належним чином, англійською або французької мовою, має бути надіслана Державами-сторонами на адресу:

Centre du patrimoine mondial de l'UNESCO

7, place de Fontenoy

75352 Paris 07 SP

France

Телефон : +33 (0)1 45 68 11 36

Факс : +33 (0)1 45 68 55 70

Електронна пошта: wh-nominations@unesco.org

133. Секретаріат зберігає всю додаткову документацію (мапи, плани, фотографічні матеріали тощо), надіслану з пропозицією на занесення.

УМОВИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ ВІДМІННИХ ТИПІВ НАДБАНЬ

(Розділ III.C „Провідних настанов”)

Транскордонні надбання

134. Надбання, запропоноване на занесення, може знаходитись:

- а) на території однієї Держави-сторони, або
- б) на території заінтересованих Держав-сторін, що мають суміжний кордон (транскордонне надбання).

135. У міру можливості транскордонні пропозиції на занесення мають бути підготовлені та представлені спільно Державами-сторонами відповідно до ст. 11.3 *Конвенції*. Дуже рекомендується, аби заінтересовані Держави-сторони створювали комітет спільного управління або якусь подібну структуру для нагляду за управлінням транскордонним надбанням в цілому.

136. Може пропонуватись розширення надбання всесвітньої спадщини, розташованого в одній Державі-стороні, з метою створення транскордонного надбання.

Серійні надбання

137. Серійні надбання можуть включати пов'язані між собою складові частини, оскільки вони належать:

а) до однієї і тієї самої історико-культурної групи;

б) до одного й того самого типу надбання, характерного для географічної зони;

с) до однієї і тієї самої геологічної або геоморфологічної формації, до однієї й тієї самої біогеографічної провінції або до одного і того ж типу екосистеми;

та за умови, що серія в цілому – а не обов'язково її різні частини – має виняткову загальнолюдську цінність.

138. Серійне надбання, запропоноване для занесення, може знаходитись:

а) на території однієї Держави-сторони (національне серійне надбання); або

б) на території різних Держав-сторін, які не обов'язково мають суміжні кордони і які мають пропонуватися за згодою всіх заінтересованих Держав-сторін (транснаціональне серійне надбання).

139. Серійні пропозиції на занесення, що походять від одної або кількох Держав-сторін, можуть бути представлені для оцінки декількома циклами пропозицій на занесення, із застереженням, що перше запропоноване надбання саме по собі має виняткову загальнолюдську цінність. Держави-сторони, які передбачають серійні пропозиції на занесення, розстрочені на кілька циклів пропозицій на занесення, мають поінформувати Комітет про свій намір з тим, аби забезпечити краще планування.

ФОРМАТ ДЛЯ ПРОПОЗИЦІЙ НА ЗАНЕСЕННЯ НАДБАНЬ ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ

(Додаток 5 „Провідних настанов”)

Цей формат треба використовувати для будь-яких пропозицій на занесення, що подаються після 2 лютого 2005 р.

Аналітичне резюме

Дана інформація, що надається Державою-сторонаю, упорядкована Секретаріатом слідом за рішенням Комітету всесвітньої спадщини, після чого повертається Державі-стороні на підтвердження підстави, за якою надбання було занесене до Списку всесвітньої спадщини.

Держава-сторона	
Штат, провінція, область	
Назва надбання	
Географічні координати з точністю до секунди	
Текстовий опис меж надбання, запропонованого для занесення	
Мапа форматом А4 (або „письмовим”) надбання, запропонованого для занесення, що показує його межі та буферну зону (якщо вона є)	Додати мапу форматом А4 (або „письмовим”)
Обґрунтування Декларація виняткової загальнолюдської цінності (текст має уточнювати те, що вважається винятковою загальнолюдською цінністю, втіленою у надбанні, запропонованому для занесення)	
Критерії, згідно з якими надбання пропонується для занесення (докладно викласти критерії) (див. п. 77 <i>Провідних настанов</i>)	
Назва та координати для контактів з місцевою офіційною установою / агенцією	Організація: Адреса: Телефон: Факс: Електронна пошта: Інтернет-адреса:

Надбання для занесення до Списку всесвітньої спадщини

Примітка: Держави-члени мають використовувати цей формат при опрацюванні пропозиції на занесення, виключивши пояснювальні примітки.

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНЮВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
1. Ототоження надбання	Разом з розділом 2 цей розділ є найважливішим у пропозиції на занесення. В ньому треба чітко показати Комітетові, де розташоване надбання та як воно визначається географічно. У випадку серійних пропозицій на занесення вставте таблицю, в якій зазначаються назва складової частини, області (якщо вона різна для різних частин), координати, основна територія та буферна зона. Також можуть бути додані інші рубрики (посилання на сторінки або на номери мап тощо) для розмежування різних складових частин.
1.a Країна (та Державасторона, якщо різні)	
1.b Штат, провінція або область	
1.c Назва надбання	Це має бути офіційна назва надбання, яка використовуватиметься у всіх оприлюднюваних матеріалах щодо всесвітньої спадщини. Вона має бути стислою. Не перевищуйте 200 літер, включаючи інтервали та пунктуацію. У випадку серійних пропозицій на занесення (див. п. 137–140 <i>Провідних настанов</i>) дати назву групи (наприклад: <i>бароки церкви Філіппін</i>). Не включайте назви складових частин серійної пропозиції на занесення, які мають фігурувати в таблицях рубрик 1.d та 1.f.
1.d Географічні координати з точністю до секунди	Тут вкажіть координати широти та довготи (з точністю до секунди) або координати Всесвітньої поперечної меркаторської мережі (координати UTM) (з точністю до 10 м) точки в приблизному центрі запропонованого надбання. Не використовуйте інших систем координат. У випадку сумніву проконсультуйтеся із Секретаріатом. У разі серійних пропозицій на занесення подайте таблицю, в якій зазначаються назва кожного надбання, місцевості (або, при нагоді, найближчого міста) та координати його центральної точки. Приклади формату для координат: N 45° 06 05 W 15° 37 56 або UTM Зона 18 Східна широта: ⁵ 45670 Північна довгота: ⁴ 586750 Примітка перекладача: N – північна широта; W – західна довгота
1.e Мапи та плани, що показують межі надбання, запропонованого для занесення, та буферної зони	Додайте [мапи та плани] до пропозиції на занесення та наведіть нижче їх перелік з масштабами й датами: (i) Примірник копії з оригіналу топографічної мапи в найбільш крупному масштабі, що показує надбання, запропоноване для занесення, презентуючи його в цілому. Треба чітко визначити межі запропонованого надбання та буферної зони. На цій або на іншій додатковій мапі мають також фігурувати зареєстровані межі спеціальних юридичних захисних зон на користь надбання. Значна кількість мап може знадобитися для серійних пропозицій на занесення. Мапи можуть бути отримані за адресами, вказаними на такій Інтернет-адресі: http://whc.unesco.org/en/mapagencies . Якщо топографічних мап відповідного масштабу не існує, замість них можна використати інші мапи. Всі мапи повинні забезпечувати можливість геоприв'язки та містити якнайменше три точки на протилежних сторонах мапи з повними наборами координат. Мапи, необрізані, мають показувати масштаб, орієнтацію, проекцію, опорний рівень, назву надбання й дату. Якщо можливо, мапи варто надсилати рулоном, а не у складеному вигляді.

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНЮВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
	<p>Якщо є можливість, бажано подавати географічну інформацію у цифровому вигляді, пристосованому для введення у систему SIG (Система інформації географічної). У цьому разі визначення меж (надбання, запропонованого для занесення, та буферної зони) має бути представлене у векторній формі, опрацьованій у якомога більшому масштабі. Держава-сторона запрошується до контакту з Секретаріатом для отримання більшої інформації щодо цього вибору.</p> <p>(ii) Ситуаційна мапа, що показує розташування надбання у межах Держави-сторони.</p> <p>(iii) Також можуть додаватись і бути корисними плани та спеціалізовані мапи, що показують характерні ознаки надбання. Щоб полегшити копіювання та презентацію Консультативним організаціям та Комітетові всесвітньої спадщини, включіть, якщо можна, в текст пропозиції на занесення зменшення у форматі A4 (або „письмовому“) та файл цифрових зображень основних мап. Коли жодної буферної зони не запропоновано, пропозиція на занесення має включати декларацію, що засвідчує, чому для належного збереження надбання, запропонованого для занесення, нема потреби в буферній зоні.</p>
<p>1.f Площа надбання, запропонованого для занесення (в гектарах) та запропонованої буферної зони (в гектарах) Площа запропонованого надбання: _____ га Буферна зона: _____ га Разом: _____ га</p>	<p>У випадку серійних пропозицій на занесення (див. п. 137–140 <i>Провідних настанов</i>) вставте таблицю, що вказує назви складових частин, область (якщо вона різна для різних складових частин), координати, площу основну та буферної зони.</p> <p>Треба також скористатися таблицею серійної пропозиції на занесення для того, щоб зазначити розмір окремих територій, запропонованих для занесення, та буферної зони / зон.</p>
<p>2. Опис</p>	
<p>2.a Опис надбання</p>	<p>Цей розділ має починатися з опису запропонованого надбання на момент подання пропозиції на занесення. Він має стосуватись усіх значущих ознак надбання.</p> <p>У разі культурного надбання цей розділ має включати опис усіх елементів, що надають надбання його культурну значущість. Він може включати опис усього будинку/будинків та його/їхніх архітектурного стилю, дату будівництва, матеріали тощо. В цьому розділі треба також описати значущі краєвиди безпосереднього оточення, як-от сади, парки тощо. Якщо йдеться, наприклад, про місце наскального мистецтва, опис має стосуватись як наскального мистецтва, так і навколишніх ландшафтів. У випадку історичного міста або історичного кварталу немає необхідності описувати кожну будівлю окремо, проте значущі публічні будинки треба описати окремо й надати опис міського розпланування або концепції обшину, що розглядається, плану вулиць і т. д.</p> <p>У випадку природного надбання надається звіт щодо значущих фізичних атрибутів, геології, ареалів розповсюдження фауни та флори, видів і значущості популяцій, інших визначних екологічних ознак та процесів. Якщо це можливо, мають бути складені переліки видів і підкреслена наявність видів, що перебувають під загрозою, або ендемічних видів. Мають бути описані обсяги та методи експлуатації природних ресурсів.</p> <p>У випадку культурних ландшафтів необхідно скласти опис з усіх згаданих тут питань. Особливу увагу варто приділити взаємодії людини та природи.</p> <p>Треба описати надбання, запропоноване для занесення, в усій повноті, як це визначено в розділі 1 („Ототожнення надбання“). У випадку серійних пропозицій на занесення (див. п. 137–140 <i>Провідних настанов</i>), кожна зі складових частин має бути описана окремо.</p>

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНЮВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
2.б Історичний нарис та розвиток	<p>Опишіть, як надбання набуло своїх сучасних форми та стану, а також значущі зміни, яких воно зазнало, включивши нещодавню історію зберігання.</p> <p>У випадку монументальних витворів, місць, будинків або ансамблів будинків треба включити звіт про стадії їхнього формування. Якщо після остаточного формування мали місце значні зміни, занесення або реконструкції, це також треба описати.</p> <p>У випадку природного надбання у звіті викладіть значущі історичні або доісторичні події, які вплинули на еволюцію надбання, та опишіть його взаємодію з людством. Це включає зміни використання надбання і його природних ресурсів для полювання, рибальства й сільського господарства або зміни, спричинені кліматичними змінами, повеннями, землетрусами та іншими природними явищами. Ця інформація буде потрібна також у випадку культурних ландшафтів, де треба розглянути всі аспекти історії людської діяльності в ареалі, що розглядається.</p>
3. Обґрунтування занесення	<p>Цей розділ має пояснити Комітетові [всесвітньої спадщини], чому надбання розглядається як таке, що має „виняткову загальнолюдську цінність”.</p> <p>Увесь цей розділ пропозиції на занесення має бути заповнений, ретельно посилаючись на критерії занесення, викладені у п. 77 <i>Провідних настанов</i>. Він не повинен включати докладний описовий матеріал стосовно надбання або його управління, що розглядається в інших розділах, а має зосередитись на обґрунтуванні значущості надбання.</p>
3.а Критерії, за яких пропонується занесення (та обґрунтування занесення за цими критеріями)	<p>Див. п. 77 <i>Провідних настанов</i>.</p> <p>Дайте окреме обґрунтування для кожного з обраних критеріїв. Коротко опишіть, як надбання відповідає критеріям, за якими воно пропонується на занесення (якщо необхідно, пошліться на розділи „опис” та нижченаведений „порівняльний аналіз”, але не повторюйте текст цих розділів).</p>
3.б Проект декларації виняткової загальнолюдської цінності	<p>Починаючи з критеріїв, щойно використаних, проект декларації виняткової загальнолюдської цінності має уточнити, чому надбання розглядається як таке, що заслуговує на занесення до Списку всесвітньої спадщини (див. п. 154–157 <i>Провідних настанов</i>). Це може бути унікальна ознака особливого типу будівлі, ареалу розповсюдження фауни та флори або концепції міста. Це може бути ознака надзвичайної краси, або стародавнє чи багате свідчення зниклих культури, способу життя чи екосистеми. Це може включати сукупності ендемічних видів, що опинились під загрозою, надзвичайно рідкісні екосистеми, виняткові ландшафти або інші природні явища.</p>
3.с Порівняльний аналіз (в тому числі стану збереженості подібних надбань)	<p>Надбання має бути порівняне з подібними надбаннями, що фігурують або не фігурують у Списку всесвітньої спадщини. Порівняння має представити подібності надбання, запропонованого на занесення, з іншими надбаннями та підстави, за якими запропоноване надбання відрізняється від інших. Порівняльний аналіз спрямовано на пояснення значущості надбання, запропонованого на занесення, у його національному й міжнародному контекстах (див. п. 132).</p>
3.д Цілісність та/або автентичність	<p>Декларація цілісності та/або автентичності має демонструвати, що надбання відповідає умовам цілісності й/або автентичності, викладеним у розділі II. D <i>Провідних настанов</i>, у якому більш докладно описано ці умови.</p> <p>У випадку культурного надбання в декларації треба також згадати, чи виконувались ремонтні роботи з використанням традиційних матеріалів та методів, притаманних певній культурі, згідно з Нарвським документом (1995 р.) (див. Додаток 4).</p>

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНОВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
	У випадку надбань, що мають природну цінність, у декларації треба згадати про всі вторгнення екзотичних видів фауни та флори і про будь-яку людську діяльність, що могли б негативно позначитися на цілісності надбання.
4. Стан збереженості надбання та чинники, що на нього впливають	
4.a Нинішній стан збереженості	Інформація, представлена у цьому розділі, складає базові дані, необхідні для майбутнього відстеження стану збереженості надбання, запропонованого на занесення. У цьому розділі треба надати інформацію про фізичний стан надбання, усі загрози, на які воно наражається, та заходи щодо зберігання, вживані на місці (див. п. 132). Наприклад, в історичному місті або історичному ареалі треба вказати будинки, монументальні витвори або інші будівлі, що потребують значних чи дрібних ремонтних робіт, а також обсяг і тривалість усіх крупних проєктів нещодавніх або передбачуваних ремонтів. У випадку природного надбання треба надати інформацію про тенденції, що виявляються у різних видів, або про цілісність екосистем. Це важливо, тому що матеріали пропозиції (досє) будуть використані в наступні роки для порівняння з метою виявити зміни, що виникли у стані надбання. Щодо статистичних показників та орієнтирів, які використовуються для відстеження стану збереженості надбання, див. розд. 6 далі.
4.b Чинники, що впливають на надбання	У цьому розділі треба надати інформацію стосовно всіх чинників, які можуть впливати на надбання або загрожувати йому. В ньому варто також описати всі труднощі, які можуть виникнути при розв'язанні цих проблем. Не всі чинники, що їх запропоновано у цьому розділі, стосуються усіх надбань. Це показники, призначені допомогти Державі-стороні встановити чинники, застосовні для кожного конкретного надбання.
(i) Тиски, пов'язані з розвитком (наприклад, вторгнення, пристосування, землеробство, гірничовидобувна розробка)	Деталізуйте види тисків на надбання, пов'язаних з розвитком, наприклад, тиск з метою знесення, реконструкції або нового будівництва; пристосування існуючих будинків для нових видів використання, шкідливих у певних випадках для їхньої автентичності або цілісності; зміна чи руйнування ареалу розповсюдження фауни і флори внаслідок вторгнення землеробства, лісового господарства чи використання під пасовисько, або через незадовільне управління туризмом чи іншими видами використання; неналежна або нетривала експлуатація природних ресурсів; втрати, спричинені гірничовидобувною розробкою; запровадження екзотичних видів, здатних порушити рівновагу природних екологічних процесів і створити нові центри популяцій у самих надбаннях чи в їхніх околицях, ризикуючи, таким чином, завдати шкоди надбанням або їхньому безпосередньому оточенню.
(ii) Обтяження, пов'язані з навколишнім середовищем (наприклад, забруднення, кліматичні зміни, спустошення)	Перерахуйте та коротко опишіть основні джерела погіршення навколишнього середовища, що впливають на сформовану тканину, флору та фауну.
(iii) Природні катастрофи та запобіжне планування (землетруси, повені, пожежі тощо)	Деталізуйте катастрофи, які представляють прогнозовану загрозу для надбання, та заходи, що вживаються для складання термінових планів проти цих загроз, будь-то заходи фізичного захисту чи підготовки персоналу.
(iv) Обтяження, пов'язані з відвідувачами / туризмом	Опишіть „приймальну здатність” надбання. Чи може воно ввібрати нинішню або ймовірну кількість відвідувачів без негативних наслідків?

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНЮВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
	Треба також вказати заходи, що вживаються для управління потоком відвідувачів і туристів. Можливими видами погіршення, зумовленими відвідувачами, є: зношуваність каменю, деревини, ходіння по траві або по інших покритвах ґрунту, підвищення температури чи ступеня вологості; порушення, спричинені умовам життя видів, пертурбації в традиційних культурах або способах життя.
(v) Кількість мешканців у межах надбання, в буферній зоні Орієнтовний розрахунок населення в: Ареалі, запропонованім для занесення: _____ Буферній зоні: _____ Разом: _____ Рік: _____	Наведіть наявні найбільш гідні статистичні або оціночні дані про кількість мешканців, що живуть у межах надбання, запропонованого для занесення, та будь-якої буферної зони. Вкажіть рік такого орієнтовного розрахунку або такого обліку.
5. Захист надбання та управління ним	Ця рубрика пропозиції на занесення призначена чітко показати законодавчі, регламентуючі, договірні, планувальні, організаційні та/або традиційні заходи (див. п. 132 <i>Провідних настанов</i>) та план управління (або іншу систему управління) (п. 132 <i>Провідних настанов</i>), що їх передбачено на місцевому рівні для захисту надбання і управління ним, як того вимагає <i>Конвенція про всесвітню спадщину</i> . В рубриці мають розглядатися питання загальної політики, юридичний статус та заходи щодо захисту, а також практичні питання адміністрування й повсякденного управління.
5.a Право власності	Вкажіть основні види земельної власності (зокрема, власність Держави, провінції, приватна, общинна, традиційна, звичаєва, неурядова тощо).
5.b Захисний статус	Назвіть вид статусу – законодавчий, регламентуючий, договірний, планувальний, організаційний та/або традиційний, що відповідає надбанню. Наприклад, парк національний або провінційний; історичний монументальний витвір, ареал, що захищені згідно з національним законодавством або звичаєвим правом; або інші види захисного статусу. Вкажіть рік надання захисного статусу й законодавчі акти, якими передбачено цей статус. Якщо документ не може бути представлений англійською чи французькою мовою, треба надати аналітичне резюме англійською чи французькою мовою з наголосом на ключові положення.
5.c Способи функціонування захисних заходів	Опишіть, як насправді функціонує захист, забезпечений законодавчим, регламентуючим, договірним, планувальним, організаційним та/або традиційним статусом надбання, вказаним у розд. 5.b.
5.d Актуальні плани, що стосуються населеного місця та регіону, де розташоване запропоноване надбання (наприклад, регіональний чи місцевий план, план зберігання, план розвитку туризму)	Назвіть ухвалені плани, яких було затверджено, разом з датою та установою, відповідальною за їхнє складання. У цьому розділі треба стисло викласти застосовні положення. Як додатковий документ належить включити примірник плану, як вказано в розд. 7b. Якщо плани зафіксовані мовою, відмінною від англійської чи французької, треба надати аналітичне резюме англійською чи французькою мовою з наголосом на ключових положеннях.
5.e План управління надбанням або документально підтверджена система управління, що розкриває завдання управління надбанням, запропонованим для занесення до Списку всесвітньої спадщини	Як це зазначено в п. 132 <i>Провідних настанов</i> , відповідний план управління (або інша система управління) має istotне значення і подається у пропозиції на занесення. Сподіваємось також на одержання гарантій щодо ефективної реалізації плану управління або іншої системи управління. Примірник плану управління або документації щодо іншої системи управління англійською чи французькою мовою треба включити як додаток до пропозиції, як показано в розд. 7b.

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНОВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
	У випадку, коли план управління зафіксований лише мовою, відмінною від англійської чи французької, тоді має бути додано детальний опис його змісту англійською чи французькою мовою. Наведіть назву, дату й автора планів управління, долучених до цієї пропозиції на занесення. Треба надати аналіз або докладне пояснення плану управління чи документально підтверженої системи управління.
5.f Джерела та рівні фінансування	Вкажіть наявні для надбання джерела й рівень фінансування на щорічній основі. Також можна б дати оцінку відповідності або невідповідності призначених ресурсів, уточнивши, зокрема, всі недоліки чи недостачі або всі ланки, де може знадобитись допомога.
5.g Джерела [осередки] спеціалізації та навчання методам зберігання і управління	Вкажіть джерела [осередки] спеціалізації та навчання, які запроваджені для надбання за допомогою державних органів влади або інших організацій.
5.h Облаштування для відвідувачів та відповідна статистика	Крім наявних статистичних даних та оцінок щодо кількості або складу відвідувачів за кілька років, у цьому розділі можуть бути описані зручності на місці, призначені для відвідувачів, наприклад: тлумачення/пояснення – чи то стежинами, гідями, плакатами чи публікаціями; музей, присвячений надбанню, центр приймання або тлумачення для відвідувачів; надання притулку на ніч; ресторанний або закусочний сервіс; сувенірні крамниці; місце для стоянки автомобілів відвідувачів; туалети; служба пошуку та допомоги.
5.i Політика і програми щодо повернення достоїнства та популяризації надбання	Цей розділ кореспондує зі ст. 4 і 5 <i>Конвенції</i> щодо повернення достоїнства та передачі наступним генераціям культурної і природної спадщини. Державам-сторонам пропонується надати інформацію про політику й програми щодо повернення достоїнства та популяризації надбання, запропонованого для занесення.
5.j Чисельність службовців (професійних, технічних та з утримання)	Укажіть кваліфікації та освіту службовців, наявних для надбання.
6. Моніторинг	Цей розділ пропозиції на занесення призначений для засвідчення стану збереженості надбання, який міг би бути об'єктом регулярних інспекцій і звітів з метою відстеження тенденцій з плином часу.
6.a Ключові показники стану збереженості	Наведіть у формі таблиці ключові показники, обрані для вимірювання стану збереженості надбання в цілому (див. розд. 4.a вище). Вкажіть періодичність перевірки цих показників та місце, де знаходяться матеріали. Показники можуть бути репрезентативними для ключового аспекту надбання та якомога ближче кореспондувати з декларацією виняткової загальнолюдської цінності (див. розд. 2.b вище). В міру можливості вони мають бути виражені в цифрах, а коли це неможливо – представлені таким чином, щоб їх можна було повторити, починаючи, наприклад, фотозйомку з того самого місця. Ось кілька прикладів гідних показників: (i) кількість видів або популяція виду, істотного для природного надбання; (ii) відсоток будинків в історичному місті або кварталі, які потребують значних ремонтів; (iii) підрахунок кількості років, необхідних для завершення вагової програми зберігання; (iv) стабільність або ступінь рухливості окремого будинку чи складової частини будинку; (v) показник збільшення або зменшення незаконних втручань будь-якого характеру в надбання.

Продовження таблиці

Показник	Періодичність	Місцезнаходження матеріалів

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНЮВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
6.б Адміністративні заходи з моніторингу надбання	Наведіть назву та контактні координати установи / установ, відповідальної / відповідальних за моніторинг, зазначений у 6.а.
6.с Результати попередньої практики подання звітів	Перерахуйте, коротко підсумувавши, попередні звіти про стан збереженості надбання та наведіть витяги і пояснення того, що було опубліковано з цього приводу (наприклад, звіти, подані згідно з міжнародними угодами, такими як Ramsar або МАВ).
7. Документація	Цей розділ пропозиції на занесення є контрольним переліком документації, яка має бути представлена для повного укомплектування пропозиції на занесення.
7.а Фотографії, слайди, опис зображень та формуляр дозволу на репродукування, а також інша аудіовізуальна документація	<p>Держави-сторони мають представити достатню кількість недавніх зображень (фотографій, слайдів та, якщо можливо, цифрових зображень, фільмів/відео, аерофотографій), щоб добре передати загальний вигляд надбання.</p> <p>Слайди мають бути в форматі 35 мм, а цифрові зображення у форматі jpg та зі щільністю щонайменш 300 dpi („точок на дюйм“). Якщо подається фільм, для гарантування його якості рекомендується формат Beta SP.</p> <p>Ця документація має супроводжуватися показаною далі таблицею даних щодо зображень і дозволів на репродукування.</p> <p>Треба включити щонайменш одну фотографію, яка показує надбання і може бути використана для Інтернет-сторінки загального доступу.</p> <p>Держави-сторони запрошуються поступитись для ЮНЕСКО безоплатно та в письмовій формі неексклюзивними правами розповсюдження, доведення до широкого загалу, публікації, репродукування, використання у будь-якій формі та на будь-яких носіях, включаючи цифрові носії, всі або частину представлених зображень, та надавати ці права третім особам.</p> <p>Неексклюзивна уступка прав не стосується прав інтелектуальної власності (прав фотографа / режисера або власника прав, якщо різні), а крім того, коли ці зображення розповсюджуються ЮНЕСКО, завжди згадується їхнє авторство, за умови, що воно було чітко вказано в формулярі [дозволу на репродукування].</p> <p>Можливі доходи, що виникають з такої уступки прав, будуть перераховуватись до Фонду всесвітньої спадщини.</p>

ОПИС ЗОБРАЖЕНЬ ТА ДОЗВОЛУ НА РЕПРОДУКУВАННЯ

№ пп.	Формат (слайд, відбиток, відео)	Анотація	Дата фото (місяць, рік)	Фотограф /режисер відео	Власник авторського права (якщо це не фотограф або режисер)	Координати власника авторського права (ім'я, прізвище, адреса, телефон/факс та електронна пошта)	Неексклюзивна уступка прав

Продовження таблиці

ФОРМАТ ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАНЕСЕННЯ	ПОЯСНОВАЛЬНІ ПРИМІТКИ
7.b Тексти щодо надання статусу з метою захисту, примірники планів управління надбанням або документально підтверджених систем управління та витяги з інших планів, що стосуються надбання	Додати тексти, як вказано в розд. 5.b, 5.d та 5.e вище.
7.c Форма й дата справ щодо надбання або його останніх інвентарних описів	Складіть звичайну декларацію, в якій вкажіть форму й дату справ щодо надбання або його найостанніших інвентарних описів. Згадати лише справи, які ще є в наявності.
7.d Адреса, де зберігаються інвентарний опис, справи та архіви	Надайте назву й адресу установ, де знаходяться на зберігання справи з інвентарними описами (будинків, монументальних витворів, видів флори та фауни).
7.e Бібліографія	Перерахуйте основні опубліковані довідкові матеріали, використовуючи стандартний бібліографічний формат.
8. Координати відповідальних органів влади	Цей розділ пропозиції на занесення дасть можливість Секретаріатові надсилати органам влади, відповідальним за надбання, інформацію про поточні справи всевітньої спадщини та інші питання.
8.a Особа, відповідальна за підготовку пропозиції Ім'я та прізвище: Посада, звання: Адреса: Місто, провінція/штат, країна: Телефон: Факс: Електронна пошта:	Вкажіть ім'я та прізвище, адресу й інші координати особи, відповідальної за підготовку пропозиції на занесення. Якщо немає можливості надати електронну адресу, інформація має включати номер факсу.
8.b Місцева офіційна установа/агенція	Вкажіть назву агенції, музею, установи, громади або управителя, відповідальних за управління надбанням на місцевому рівні. Якщо установа за ієрархією є державним утворенням, вкажіть, будь-ласка, її координати.
8.c Інші місцеві установи	Наведіть повну назву, адресу, номер телефону, номер факсу й електронну адресу всіх музеїв, центрів приймання відвідувачів та офіційних офісів туризму, які мають одержувати безкоштовний „Бюлетень всевітньої спадщини” (фр. – „La Lettre du patrimoine mondial”, англ. – „World Heritage Newsletter”).
8.d Офіційна Інтернет-адреса http:// Ім'я та прізвище відповідальної особи: Електронна пошта:	Прохання надати всі адреси офіційного оперативного Інтернету щодо надбання, запропонованого для занесення. Вкажіть, якщо такі Інтернет-адреси передбачені, ім'я й прізвище відповідальної особи та її електронну адресу.
9. Підпис від імені Держави-сторони	Пропозиція на занесення повинна завершуватись підписом посадової особи, яка має всі повноваження ставити свій підпис від імені Держави-сторони.

ДОЗВІЛ

1. Я,, що нижче підписався, цим самим безоплатно надаю ЮНЕСКО неексклюзивне право на юридичний термін авторського права на репродукування та використання в усьому світі, відповідно до умов пункту 2 цього дозволу, фотографії(й) та/або слайду(ів), описаних у пункті 4.
2. Я розумію, що ці фотографія(ії) та/чи слайд(и), описані у пункті 4 цього дозволу, будуть використовуватися ЮНЕСКО для розповсюдження інформації про місця, захищені за Конвенцією про всесвітню спадщину, такими способами:
 - a) публікації ЮНЕСКО;
 - b) спільні з приватними видавництвами видання з метою популяризації Всесвітньої спадщини: частина від прибутку передаватиметься Фондові всесвітньої спадщини;
 - c) поштові листівки — для продажу службами національних парків або старожитностей у місцях, захищених Конвенцією про всесвітню спадщину (прибутки, якщо будуть, розподілятимуться між зазначеними службами та Фондом всесвітньої спадщини);
 - d) набори слайдів — для продажу школам, бібліотекам, іншим установам та організаціям і, нарешті, в місцях, [захищених Конвенцією про всесвітню спадщину] (прибутки, якщо будуть, спрямовуватимуться до Фонду всесвітньої спадщини);
 - e) виставки тощо.
3. Я також розумію, що маю право надати такі самі права будь-якому іншому можливому користувачеві, проте не зашкоджуючи прав, наданих ЮНЕСКО.
4. Перелік фотографії(й) та/чи слайду(ів), на які надано дозвіл, додається. (Будь-ласка, опишіть у додатку фотографії та дайте кожній з них повну назву, а також зазначте рік, коли її зроблено, або, якщо її опубліковано, рік першої публікації.)

5. Для усіх фотографій та/чи слайдів треба належним чином зазначити осіб, причетних до їх створення. Моральні права фотографів поважатимуться. Будь-ласка, вкажіть точні формулювання, застосовані щодо осіб, причетних до створення фото-матеріалів.
6. Цим я заявляю і підтверджую, що я належним чином уповноважений надавати право, згадане в пункті 1 даного дозволу.
7. Цим я зобов'язуюсь звільнити та захистити ЮНЕСКО від будь-якої відповідальності за будь-яку шкоду, яка є наслідком порушення засвідчення, згаданого у пункті 6 даного дозволу.
8. Будь-які розбіжності або спори, що можуть виникнути через використання прав, наданих для ЮНЕСКО, будуть улагоджуватися доброзичливим шляхом. Звернення до судів або арбітражу виключається.

Місце

Дата

Підпис, фах/ посада
належним чином
уповноваженої особи

САНДОМЕРСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

(переклад з англійської Ієвлевої В.П.)

Засідання Міжнародної конференції „Європейська міська спадщина як фактор врахування регіональних вимог у європейському інтеграційному процесі” було проведено 18–28 вересня 2003 року в м. Сандомері (Польща) за сприяння Польського Національного Комітету Міжнародної Ради Охорони Спадщини (ICOMOS), Міністерства культури, Сандомерського муніципалітету, Соціального Комітету Реконструкції Спадщини та Розвитку Сандомеру, Інституту Архітектури та Містобудування Лодзинської Політехніки; за участю фахівців з охорони культурної спадщини й менеджменту, фахівців з академічних кіл і представників міської влади.

- *Віддається належне щодо ролі міст з врахуванням вимог Європи та її регіонів і з врахуванням змін в історичних містах у процесі прямування до Європейської інтеграції.*
- *Реалізуються завдання, накреслені Конвенцією „Про охорону Європейської спадщини”*
- *Описується динаміка феномену, яка поширюється як на міста, країни яких входять до Європейського Союзу, так і на країни-кандидати.*

Підтвердження щодо необхідності взаємності у сфері охорони, менеджменту, а також відповідного використання культурної спадщини дається з різних позицій відносно цієї проблематики, включаючи економічну, соціальну та технічну.

Посилаючись на вихідні матеріали й папери багатьох конференцій, враховуючи результати дискусій, представники влади вважають, що ідея щодо створення МЕРЕЖІ МІСТ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ СПАДЩИНОЮ ПОВИННА БУТИ ПОВНІСТЮ УЗАКОНЕНОЮ.

Основою для такої Системи мають стати найбільш вдалі історичні міста, в яких спостерігається покращення всіх сторін життя, з урахуванням їх збалансованого і гармонійного розвитку.

Реалізація цього проекту повинна відбуватися у співпраці між зацікавленими історичними містами, на яких базується ця Система, Міжнародним Комітетом з Охорони Історичних Міст та Сіл ICOMOS і Комітетами Національних ICOMOS; з постійними конференціями по історичних містах Центральної Європи; із залученням Асоціації міст Середземноморського басейну, Альянсу Європейських Культурних Сіл AVEC, національними реставраційними центрами, вищими школами з Архітектури та містобудування.

Очікується досить вдале міжнародне співробітництво між Європейським Союзом та інститутами міської влади Європейських міст.

Підприємство, що організує Систему, повинно бути побудоване за принципами добровільності.

Національні Комітети ICOMOS, разом з Міжнародним Комітетом ICOMOS з Охорони історичних Міст та Сіл мають розробити пропозиції з відбору. Відбір повинен відбуватися за системою критеріїв, яка базується на історичній, естетичній і ландшафтній цінності, а також з врахуванням збереження історико-культурних традицій. Щонайбільшу увагу буде приділено містам, в яких відбуваються ревіталізаційні та револаризаційні процеси. Відбір міст, які повинні пройти експертизу першими, доручено CIVVIN Комітетові за підтримкою з боку владних структур.

Учасники Конференції пропонують контакт у співробітництві з європейськими інститутами та очікують від цього певні результати.

Першим етапом даного процесу треба вважати створення вебсайту на основі певної хронології, отриманої від учених та з анкетних облікових даних. Це завдання покладено на Польський Національний Комітет ICOMOS, владні структури міста Сандомеру й Інститут Архітектури та Містобудування Лодзинської Політехніки.

Очікуються великі результати від співробітництва і періодичних зустрічей міських владних структур та експертів.

Наступний етап полягає у створенні бази даних, на основі якої мається враховувати найкращі результати для відправки їх до Європейських Парламентів та відповідних Європейських Інститутів на рівні національної і міжнародної інформації.

Найбільш бажаним у цьому процесі вбачається об'єднання Шкіл Архітектури та Містобудування з врахуванням інтересів організаційних структур, включаючи Європейську Асоціацію Архітектурної Освіти.

Учасники Конференції заявляють підтримку у досягненні гарантії фінансування цієї діяльності на місцевому, національному, регіональному та європейському рівнях. Вони також підкреслили, що створення Мережі Міст з Європейською Спадщиною стане значним внеском у процес європейської інтеграції.

Сандомер, Польща, 21. 09. 2003 р.

ВІДЕНСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ

„Всесвітня спадщина та сьогоденна архітектура — управління історичним міським ландшафтом” (Частина I документа ЮНЕСКО WHC-05/15.GA/INF.7)

Нижченаведений документ являє собою Меморандум, прийнятий на міжнародній конференції на тему „Всесвітня спадщина та сьогоденна архітектура — як управляти історичним міським ландшафтом”, як його було представлено на 29-й сесії Комітету всесвітньої спадщини (Дурман, 2005):

A. ПРЕАМБУЛА

1. Нагадуючи, що *Віденський Меморандум* є підсумком міжнародної конференції на тему „Всесвітня спадщина та сьогоденна архітектура”, що була запропонована Комітетом всесвітньої спадщини на його 27-й сесії (ЮНЕСКО, 2003) (рішення 27 COM 7B.108) і відбувалась з 12 по 14 травня 2005 року у Відні (Австрія) під егідою ЮНЕСКО та у присутності 600 експертів і спеціалістів з 55 країн;

2. Маючи на увазі сферу дії Конвенції ЮНЕСКО про захист всесвітньої культурної та природної спадщини (*Конвенція про всесвітню спадщину*, 1972) і нагадуючи її статті 4 та 5 на користь співпраці на міжнародному рівні й необхідності спільних обговорень нещодавніх структурних змін та інтенсивності економічної діяльності в містах, занесених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

3. Нагадуючи, крім того, що надбання заносяться до Списку всесвітньої спадщини, спираючись на Декларацію виняткової загальнолюдської цінності, і що охорона цієї цінності має бути серцевиною будь-якої політики зберігання та управління;

4. Враховуючи, зокрема, „Міжнародну хартію про зберігання та реставрацію монументальних пам'яток і визначних місць” (Венеційська хартія, 1964), „Рекомендацію ЮНЕСКО щодо збереження культурних надбань, яким загрожує небезпека внаслідок проведення суспільних або приватних робіт” (1968), „Рекомендацію ЮНЕСКО щодо охорони історичних або традиційних ансамблів та їхньої ролі у сучасному житті” (1976), „Міжнародну хартію історичних садів”, ІКОМОС-ІФЛА (Флорентійська хартія, 1982), „Міжнародну хартію про охорону історичних міст”, ІКОМОС (Вашингтонська хартія, 1987), Нарський документ про автентичність (1994), а також конференцію ХАБІТАТ II та Програму 21, затверджену Державами-сторонами у Стамбулі (Туреччина) у червні 1996 року;

5. Бажаючи, щоб *Віденський Меморандум* розглядався у продовження вищезгаданих документів та нинішньої дискусії про стале зберігання монументальних витворів і місць як фундаментальна декларація інтегрованого підходу, що поєднує сьогоденну архітектуру, сталий міський розвиток та цілісність ландшафту відповідно до існуючих історичних форм, забудови й контексту.

В. ВИЗНАЧЕННЯ

6. Цей Меморандум стосується історичних міст, вже занесених або запропонованих на занесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також більш крупних міст, що мають монументальні витвори й надбання всесвітньої спадщини, розташовані на їхній території.

7. Історичний міський ландшафт, спираючись на „Рекомендацію ЮНЕСКО щодо охорони історичних або традиційних ансамблів та їхньої ролі у сучасному житті” 1976 р., означає ансамблі будь-якого поєднання будинків, споруд і вільних просторів у їхньому природному й екологічному оточенні, включаючи археологічні та палеонтологічні місця, що впродовж досить тривалого часу утворили в міському середовищі людські осад, зв'язність та цінність яких визнано з археологічного, архітектурного, доісторичного, історичного, наукового, естетич-

ного, соціокультурного й екологічного погляду. Такий ландшафт сформував суспільство нових часів і має велике значення для розуміння нами нашого нинішнього способу життя.

8. В історичному міському ландшафті фіксуються соціальні прояви та еволюції минувшини і сьогодення, які характеризують місцевість. Він складається з елементів, що визначають його характер: займання земель та їхнє призначення, облаштування простору, візуальні співвідношення, топографія й ґрунти, рослинність і всілякі елементи технічної інфраструктури, включаючи невеликі об'єкти та деталі будівництва (тротуари, бруківки, ринви, ліхтарі тощо).

9. У цьому контексті сьогоденна архітектура встановлює співвідношення у випадках будь-яких запланованих або задуманих значних втручань в забудоване історичне середовище, що охоплює вільні простори, нові будівлі, доповнення або розширення історичних будинків та історичних місць, а також перетворення.

10. Розширене поняття культурної спадщини, особливо впродовж останнього десятиріччя, яке дає більш широку інтерпретацію, спрямовану на визнання співіснування людства із землею та з людьми у суспільстві, вимагає нових підходів і методологій щодо зберігання та розвитку в територіальних рамках міста. Міжнародні рекомендації і хартії ще не повністю охопили цей еволюційний процес.

11. *Віденський Меморандум* привертає увагу до впливу сучасного розвитку на цілісний міський ландшафт, цінний як спадщина, де поняття історичного міського ландшафту виходить за межі традиційних термінів „історичний центр”, „ансамбль” або „оточення”, часто вживаних у хартіях та законах про захист, аби охопити територіальні рамки й навколишній ландшафт.

12. Починаючи з поступової еволюції та територіального планування, через процес урбанізації, що охоплює умови середовища й топографії і виражає економічні й соціокультурні цінності, притаманні кожному суспільству, історичний міський ландшафт на певний період набуває своєї виняткової та загальнолюдської цінності. Як такі захист і зберігання історичного

міського ландшафту об'єднують усі монументальні витвори, що набули захисного статусу із занесенням до відповідних реєстрів, а також ансамблі та їхні значущі елементи, — фізичні, функціональні й візуальні, матеріальні та асоціативні, — що зв'язують з історичними типологією та морфологією.

С. ПРИНЦИПИ ТА ЦІЛІ

13. Безперервні зміни, що стосуються функціонального використання, соціальної структури, політичної кон'юнктури та економічного розвитку, які проявляються у вигляді структурних втручань в успадкований історичний міський ландшафт, можуть бути визнані складовою частиною міської традиції і вимагають при прогнозуванні бачення міста в цілому з боку тих, хто приймає рішення, та обговорення з іншими заінтересованими дійовими особами й сторонами.

14. Головна проблема сьогоденної архітектури в історичному міському ландшафті — знайти таку відповідь на динаміку розвитку, щоб сприяти соціально-економічним реформам та зростанню, всіляко оберігаючи, з одного боку, успадкований міський ландшафт, а з другого — його об'ємно-просторову композицію. Живі історичні міста, зокрема міста всесвітньої спадщини, вимагають містобудівної політики й управління, вихідним пунктом яких вважається зберігання. У цьому процесі автентичність та цілісність історичних міст, що визначаються різноманітними чинниками, не мають бути поставлені під загрозу.

15. Майбутнє нашого історичного міського ландшафту вимагає взаєморозуміння між уповноваженими політиками, урбаністами, забудовниками, архітекторами, фахівцями зі зберігання, землевласниками, інвесторами й заінтересованими громадянами, які співпрацюють у справі охорони міської спадщини, всіляко враховуючи модернізацію та еволюцію суспільства з позицій поваги до культурної й історичної чутливості, підсилюючи як індивідуальність, так і соціальну згуртованість.

16. Беручи до уваги емоційний зв'язок між людьми та їхнім середовищем, їхнє відчуття місця, головним слід вважати забезпе-

чення якості життя в міському оточенні, щоб сприяти економічному поступові міста та його соціальній і культурній життєздатності.

17. Основною турботою при фізичних та функціональних втручаннях є підвищення якості життя і продуктивності, покращуючи умови життя, праці й відпочинку і застосовуючи види використання без загрози для існуючих цінностей, що виникають з характеру і цінності історичної міської форми та тканини. Це означає не тільки необхідність удосконалення технічних норм, але й реабілітацію та сучасний розвиток історичного середовища, що ґрунтуються на коректних інвентаризації та оцінці його цінностей, всіляко додаючи сюди високоякісні прояви культури.

D. ПРОВІДНІ НАСТАНОВИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗБЕРІГАННЯМ

18. Прийняття рішення щодо втручань та сьогоденної архітектури в історичному міському ландшафті вимагає уважного вивчення, підходу, що враховує культурні та історичні аспекти, консультувань із заінтересованими сторонами й досвідченими експертами. Вивчаючи просторовий контекст того, що є старовинним, та того, що є новим, цей процес дає змогу вживати відповідних і точних заходів для кожного випадку, всіляко оберігаючи автентичність та цілісність історичної тканини й забудови.

19. Всебічне розуміння історії, культури та архітектури *місця*, на відміну від одних лише будівельних об'єктів, є вирішальним для розширення рамок зберігання, та не зайвим було б інформувати архітектурні комісії про містобудування і його інструменти проведення аналізів типології і морфології.

20. Істотним чинником процесу планування є своєчасне розпізнавання та формулювання можливостей і ризиків, аби забезпечити добре врівноважені розвиток та процес опрацювання. Підставою для будь-яких структурних втручань є вивчення і всебічний аналіз історичного міського ландшафту як спосіб вираження цінностей та значущості. Пошуки довгострокових наслідків і життєздатності планувальних втручань є складовою частиною процесу планування, спрямованого на захист історичної тканини, забудови та її безпосереднього оточення.

21. Беручи до уваги відправне визначення (на підставі ст. 7 *Меморандуму*), міське планування, сьогоденна архітектура й охорона історичного міського ландшафту мають уникати будь-яких форм псевдоісторичного характеру, оскільки вони однаково суперечать як історичності, так і сьогоденню. Історичне бачення не може витіснити інші, тому що історія має залишатись читабельною, тоді як вищою метою є безперервність культури завдяки якісним втручанням.

Е. ПРОВІДНІ НАСТАНОВИ ДЛЯ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ

22. Етичні норми та вимога якісного рівня концепції і виконання, при дбайливому ставленні до культурного й історичного середовища, є необхідними умовами процесу планування. Якісна архітектура в історичних кварталах має рахуватися з існуючими масштабами, особливо в тому, що стосується об'єму та висоти будівель. Важливо, щоб нові складові облаштування мали мінімальні безпосередні впливи на важливі історичні елементи, такі як помітні структури або археологічні місця.

23. Просторовим структурам всередині та навколо історичних міст мають бути повернені достоїнства через мистецтво й міський дизайн, тому що вони є фундаментальними складовими відродження історичних міст: мистецтво та міський дизайн виявляють їхні специфічні історичні, соціальні й економічні компоненти, щоб передати їх наступним генераціям.

24. Охорона надбань всесвітньої спадщини охоплює також концепцію публічних просторів: особливу увагу треба приділяти функціональності, масштабу, матеріалам, освітленню, міському меблюванню, рекламі й озелененим просторам, і це тільки деякі аспекти. Міська інфраструктура в захищених обширах має включати всілякі заходи, спрямовані на оберігання історичної тканини, забудови та її безпосереднього оточення, а також зменшення шкідливих наслідків автомобільного руху й паркування.

25. Картина міста в цілому, дахів, основних візуальних перспектив, острівків та типів житлових будинків становлять складову частину автентичності історичного міського ландшафту.

Якщо йдеться про відновлення, історичні дахи та первинні групи будинків слугують основою для планування й композиції.

26. Загальний принцип полягає в тому, що пропорційність і композиція мають гармонійно поєднуватися з певним типом історичної та архітектурної форми, тоді як реконструкція центральної забудови, яка заслуговує захисту, із залишенням тільки фасадів („fa adisme”), не є гідним способом структурного втручання. Треба подбати, зокрема, про забезпечення того, щоб поширення сьогоденної архітектури в містах всесвітньої спадщини доповнювало цінності історичного міського ландшафту та залишалося в таких межах, щоб не завдати шкоди історичному характерові міста.

Ф. ЗАХОДИ

27. Управління динамічними змінами та облаштуванням історичних міських ландшафтів всесвітньої спадщини передбачає точне знання території та її елементів як значущої спадщини, виявлених завдяки науковим методам інвентаризації, належного законодавства, регламентування, засобів та процедур, вписаних у план управління відповідно до *Провідних настанов щодо втілення у життя Конвенції про всесвітню спадщину*.

28. Розроблення й реалізація плану управління історичним міським ландшафтом потребують участі міждисциплінарного колективу експертів і фахівців, так саме, як і вчасної організації поглибленого публічного обговорення.

29. Якісне управління історичним міським ландшафтом призначене забезпечити стале зберігання та покращення просторових, функціональних і композиційних цінностей. У цьому відношенні варто наголосити як на необхідності контекстуалізації сьогоденної архітектури в історичному міському ландшафті, так і на студіях оцінки культурного й візуального впливу, що мають супроводжувати пропозиції сучасних втручань.

30. Економічні аспекти міського розвитку мають бути пов'язані із завданням довгострокового захисту спадщини.

31. Історичні будинки, вільні простори та сьогоденна архітектура роблять вагомий внесок у цінність міста, визначаючи

його характер. Сьогоднішня архітектура може бути потужним інструментом конкуренції міст пропорційно з тим, наскільки вона приваблює резидентів¹, туристів та капітал. Історична й сьогоднішня архітектура визначають перевагу місцевих громад, яка має служити освітнім, рекреаційним та туристичним цілям і гарантувати ринкову вартість надбання.

G. РЕКОМЕНДАЦІЇ

32. Наведені далі міркування адресуються Комітетові всесвітньої спадщини ЮНЕСКО:

а) щодо історичних міських обширів, вже занесених до Списку всесвітньої спадщини, поняття історичного міського ландшафту та рекомендації, викладені у цьому Меморандумі, мають бути враховані, якщо оцінюється будь-який потенційний або доведений вплив на цілісність надбання всесвітньої спадщини. Ці принципи повинні бути підкріплені планами, що визначають спеціальні заходи, прийняті для захисту історичного міського ландшафту;

б) коли розглядається занесення до Списку всесвітньої спадщини нових надбань і місць в історичних міських обширах рекомендується, щоб поняття історичного міського ландшафту було включене в пропозицію на занесення та в процес оцінювання;

в) ЮНЕСКО запрошується вивчити можливість опрацювання нової рекомендації на доповнення й осучаснення тих, що існують щодо історичних міських ландшафтів, з особливим наголосом на контекстуалізацію сьогоднішньої архітектури, яку в подальшому буде представлено Генеральній конференції.

*Переклад з франкомовного оригіналу Людмили Шарінової,
спеціальне редагування – Ігоря Касяненка.*

*Для найбільш точної передачі змісту документа
використовувалась його офіційна англomовна версія.*

¹ тобто іноземних громадян для постійного проживання. (Примітка спец. редактора)

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ЗБЕРІГАННЯ ІСТОРИЧНИХ МІСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ

(Частина І документа ЮНЕСКО WNC-05/15.GA/7)

Генеральна Асамблея Держав-сторін Конвенції про всесвітню спадщину:

Відзначаючи, що питання сучасних архітектурних втручань у надбання всесвітньої спадщини та їхнє оточення дедалі все більше викликає занепокоєння серед уповноважених політиків, урбаністів, забудовників, архітекторів, фахівців з охорони, землевласників, інвесторів та заінтересованих громадян

Визнаючи, що міжнародна конференція на тему „Всесвітня спадщина та сьогоденна архітектура” відбулась у Відні (Австрія) з 12 по 14 травня 2005 р. за пропозицією, сформульованою Комітетом всесвітньої спадщини на його 27 сесії (ЮНЕСКО, 2003) (Рішення **27 СОМ 7В.108**)

Зважаючи на важливу низку директив щодо збереження історичних міських ландшафтів¹, „Віденський Меморандум” обговорювався у ході міжнародної конференції у Відні і був прихильно прийнятий Комітетом всесвітньої спадщини під час його 29-ї сесії (Дурман, 2005) (Рішення **29 СОМ 5D**)

Нагадуючи, що напрями та настанови щодо збереження історичних обширів включені до багатьох міжнародних хартій і документів, якими є „Міжнародна хартія про зберігання та рестав-

¹ Спираючись на „Рекомендацію ЮНЕСКО щодо охорони історичних або традиційних ансамблів та їхньої ролі в сучасному житті” 1976 р., вислів „історичний міський ландшафт” відноситься до ансамблів будь-якого поєднання будинків, споруд та вільних просторів у їхньому природному й екологічному оточенні, включаючи археологічні та палеонтологічні місця, що впродовж досить тривалого часу утворили в міському середовищі людські осади, зв'язність та цінність яких визнано з археологічного, архітектурного, доісторичного, історичного, наукового, естетичного, соціокультурного та екологічного погляду. Такий ландшафт сформував суспільство нових часів і має велике значення для розуміння нами нашого сьогоденного способу життя.

рацію монументальних пам'яток і визначних місць” (Венеційська хартія, 1964), „Рекомендація ЮНЕСКО щодо збереження культурних надбань, яким загрожує небезпека внаслідок проведення суспільних або приватних робіт” (1968), „Рекомендація ЮНЕСКО щодо охорони історичних або традиційних ансамблів та їхньої ролі в сучасному житті” (1976), „Міжнародна хартія історичних садів”, ІКОМОС-ІФЛА (Флорентійська хартія, 1982), „Міжнародна хартія про охорону історичних міст”, ІКОМОС (Вашингтонська хартія, 1987), Нарський документ про автентичність (1994), а також конференція ХАБІТАТ II та Програма 21, затверджена Державами-сторонами у Стамбулі (Туреччина) у червні 1996 р.

Враховуючи понад те сферу дії Конвенції ЮНЕСКО про захист всесвітньої культурної та природної спадщини (*Конвенція про всесвітню спадщину*, 1972) і, зокрема, її статті 4 та 5, закликаючи до міжнародної співпраці та необхідності поєднати в комплексних містобудівних програмах економічний, соціальний та гуманітарний розвиток міст, занесених до Списку всесвітньої спадщини

Нагадуючи також, що надбання, занесені до Списку всесвітньої спадщини, мають виняткову загальнолюдську цінність і що охорона цієї цінності повинна бути серцевиною будь-якої політики зберігання та стратегії управління

Приймає висловлені у Віденському Меморандумі про зберігання історичних міських ландшафтів такі принципи:

1. Безперервні зміни, що стосуються функціонального використання, соціальної структури, політичної кон'юнктури та економічного розвитку, які проявляються у вигляді структурних втручань в успадкований історичний міський ландшафт, можуть бути визнані складовою частиною міської традиції і вимагають при прогнозуванні бачення міста в цілому з боку тих, хто приймає рішення, та обговорення з іншими заінтересованими дійовими особами і сторонами.

2. Головна проблема сьогоденної архітектури в історичному міському ландшафті — знайти таку відповідь на динаміку розвит-

ку, щоб сприяти соціально-економічним реформам та зростанню, всіляко оберігаючи, з одного боку, успадкований міський ландшафт, а з другого – його об'ємно-просторову композицію. Живі історичні міста, зокрема міста всесвітньої спадщини, вимагають містобудівної політики та управління, вихідним пунктом яких вважається зберігання. У цьому процесі автентичність і цілісність історичних міст, що визначаються різноманітними чинниками, не мають бути поставлені під загрозу.

3. Основною турботою при фізичних та функціональних втручаннях є підвищення якості життя і продуктивності, покращуючи умови життя, праці й відпочинку і застосовуючи види використання без загрози для існуючих цінностей, що виникають з характеру і цінності історичної міської форми та тканини. Це означає не тільки необхідність удосконалення технічних норм, але й реабілітацію та сучасний розвиток історичного середовища, що ґрунтуються на коректних інвентаризації та оцінці його цінностей, всіляко додаючи сюди високоякісні прояви культури.

З огляду на проблеми, що постали перед охороною історичних міських ландшафтів, Генеральна Асамблея:

- a) **закликає** уповноважених політиків, урбаністів, забудовників, архітекторів, фахівців з охорони, землевласників, інвесторів та заінтересованих громадян співпрацювати у справі охорони міської спадщини, всіляко враховуючи модернізацію та еволюцію суспільства з позицій поваги до культурної та історичної чутливості, підсилюючи як індивідуальність, так і соціальну згуртованість;
- b) **закликає також** покращувати умови життя, праці та відпочинку в історичних містах, застосовуючи види використання без загрози для існуючих цінностей, що виникають з характеру та цінності історичної міської форми й тканини;
- c) **підкреслює** необхідність коректного включення сьогоденної архітектури в контекст історичного міського ландшафту, та **підкреслює**, що треба проводити дослідження культурного або візуального впливу [на контекст] передбачуваних сучасних втручань;

- d) **запрошує** Держави-сторони *Конвенції про всесвітню спадщину* включити принципи, висловлені у Віденському Меморандумі, в свою політику зберігання спадщини;
- e) **закликає** Держави-сторони *Конвенції про всесвітню спадщину* включити поняття історичного міського ландшафту в свої пропозиції на занесення та в опрацювання планів управління місцями, запропонованими для занесення до Списку всесвітньої спадщини.

*Переклад з франкомовного оригіналу Людмили Шарінової,
спеціальне редагування – Ігоря Касяненка.
Для найбільш точної передачі змісту документа
використовувалась його офіційна англomовна версія.*